

Zemědělská ekonomika

12

ROČNÍK 22

© Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Praha 76

SMĚ- ROVACÍ ZNAK	TEXT	Pořadové číslo záznamu:
		zařazení:
AUTOR	HRMO, V.	
PRACOVIŠTĚ	Vysoká škola poľnohospodárska, 949 67 Nitra.	
NÁZEV ORIGINÁLU	Profesiografické prístupy k vytváraní funkčných miest v systéme riadenia zlúčených JRD.	
PŘEKLAD NÁZVU		
TITUL	Zeměd. Ekon.,	
CITACE	22, 1976, č. 12, s. 709 - 715.	
HESLA	úroveň podniku, JZD, profesiogramy, analýza, řízení, aspekty aplikace.	
ANOTACE	Autor zamerail svoj príspevok na charakteristické využitie profesiogramov, a to pre tvorbu funkčných miest vo veľkých zlúčených jednotných roľníckych družstvách. V prvej časti sa zaoberá metodickou stránkou tvorby profesiogramov, ďalej popisuje použitie profesiogramov pri tvorbe funkčných miest v organizácii s odvetvovým riadením (na konkrétnych JRD). V závere podrobne analyzuje dopad aplikovaných profesiografických prístupov na úroveň riadiacej práce.	
TAG	INPUT DATA	Record Number:
		Category:
AUTHOR	HRMO, V.	
INSTITUTION ADDRESS	University of Agriculture, 949 67 Nitra.	
ORIGINAL TITLE	Profesiografické prístupy k vytváraní funkčných miest v systéme riadenia zlúčených JRD.	
TRANSLATION	Job Description Approaches to Forming Official Posts in the Management System of the Merged Uniform Agricultural Co-operatives.	
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,	
COLLATION	22, 1976, No. 12, pp. 709 - 715.	
SUBJECT HEADINGS	enterprise niveau, Uniform Agricultural Co-operatives, job description patterns, analysis, management, aspects of application.	
ABSTRACT	The author aimed his contribution at the characteristic use of job description patterns, namely for the development of official posts in the large merged Uniform Agricultural Co-operatives. In the first part he deals with the methodical aspect of the development of the job description patterns, further on the author describes the use of the job description patterns in regard to developing official posts in organizations with branch management (based on actual Uniform Agricultural Co-operatives). In the conclusion the impact of the applied job description approaches on the niveau of the management work is analysed.	

КОД	ТЕКСТ	№ п/п док. описания
		классификация
АВТОР	HRMO, V.	
МЕСТО РАБОТЫ	Сельскохозяйственный институт, 949 67 Нитра.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА	Profesiografické prístupy k vytváraní funkčných miest v systéme riadenia zlúčených JRD.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ	Профессиографический подход к созданию функциональных мест в системе управления укрупненных ЕСХК.	
ТИТУЛ	Zeměd. Ekon.,	
ВЫДЕРЖКИ	22, 1976, № 12, с. 709 - 715.	
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА	уровень предприятия, ЕСХК, профессиограммы, анализ, управление, аспекты, применение.	
АННОТАЦИЯ	В своей статье автор направил свое внимание на характеристическое использование профессиограмм, а именно для создания функциональных мест в крупных укрупненных ЕСХК. В первой части автор посвящает свое внимание методическому созданию профессиограмм, далее описывает применение профессиограмм при создании функциональных мест в организации с отраслевым управлением (в конкретных ЕСХК). В заключение анализирует результат использованных профессиографических подходов на уровень руководящей работы.	

KATE- GORIE	AUFNAHMEBOGEN	Ref. Nr.:
		Fachgebiet:
AUTOR	HRMO, V.	
ORT INSTITUTION	Landwirtschaftliche Hochschule, 949 67 Nitra.	
TITEL	Profesiografické prístupy k vytváraní funkčných miest v systéme riadenia zlúčených JRD.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS	Berufsgraphische Herangehen an die Gestaltung der Funktionsstellen im Leitungssystem der vereinigten LPG.	
ZEITSCHRIFT	Zeměd. Ekon.,	
EIBL. ANGABE	22, 1976, Nr. 12, S. 709 - 715.	
SCHLAGWORTE	Betriebsniveau, LPG, Berufsgramme, Analyse, Leitung, Anwendungsspekte.	
KURZREFERAT	Der Verfasser zielte seinen Beitrag auf die charakteristische Ausnutzung der Berufsgramme, und zwar für die Gestaltung der Funktionsstellen in grossen vereinigten landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaften. Im ersten Teil befasst er sich mit der methodischen Seite der Berufsgrammgestaltung, weiterhin beschreibt er die Berufsgrammanwendung bei Gestaltung der Funktionsstellen in einer Organisation mit Zweigleitung (anhand konkreter LPG). Zum Schluss unterzieht er die Wirkung der angewandten berufsgraphischen Herangehen auf das Niveau der Leitungserbeit einer Analyse.	

SMĚ- ROVACÍ ZNAK	Pořadové číslo záznamu: zařazení:
AUTOR	ŠIMERDA, P. - ŠKARDA, M.
PRACOVISTĚ	Výzkumný ústav pro chov prasat, 517 41 Kostelec nad Orlicí. Výzkumné ústavy rostlinné výroby, 161 06 Praha - Ruzyně.
NÁZEV ORIGINÁLU	Posouzení ekonomické efektivity různých způsobů využívání kejd z velkokapacitních objektů chovu prasat.
PŘEKLAD NÁZVU	
TITUL	Zeměd. Ekon.,
CITACE	22, 1976, č. 12, s. 717-724. - 2 tab., 2 obr., lit. 12.
HESLA	ekonomická efektivnost, chov prasat, hnojení, kejda, analýza srovnávací.
ANOTACE	Autoři ve svém článku porovnávají ekonomickou efektivnost různých technologických způsobů zpracování, využití nebo likvidace kejd prasat. V metodické části se zabývají určením ukazatelů pro výpočet ekonomické efektivity. V analytické a diskusní části přicházejí k jednoznačnému závěru, že technologie hnojení kejdou prasat je nejefektivnější. Nemusí být porušeno ani životní prostředí, jestliže se dodržují zásady systematického hnojení.
TAG	INPUT DATA
AUTHOR	Record Number:
INSTITUTION ADDRESS	Category:
ORIGINAL TITLE	Posouzení ekonomické efektivity různých způsobů využívání kejd z velkokapacitních objektů chovu prasat.
TRANSLATION	Evaluation of the Economic Effectiveness of Different Methods of the Use of Liquid Manure Generated by Large Pig-Breeding Farms.
JOURNAL TITLE	Zeměd. Ekon.,
COLLATION	22, 1976, No. 12, pp. 717-724. - 2 tabs, 2 figs, refs 12.
SUBJECT HEADINGS	economic effectiveness, pig breeding, fertilization, liquid manure, comparative analysis.
ABSTRACT	Different technological methods of the processing, use, or disposal of pig liquid manure are compared from the point of view of economic effectiveness. The methodical part deals with the determination of parameters for the calculation of economic effectiveness. It is clearly inferred in the analytic and discussion part that the technology of the use of pig liquid manure for fertilization is the most effective of all methods of use or disposal of the material. If the principles of systematic manuring are respected, the environment may remain unpolluted.

КОД	ТЕКСТ	№ п/п док. описания
		классификация
АВТОР	ŠIMERDA, P. - ŠKARDA, M.	
МЕСТО РАБОТЫ	Научно-исследовательский институт свиноводства, 517 41, Костелец над Орлицей. НИИ растениеводства, 161 06 Прага - Рузынь.	
НАЗВАНИЕ ОРИГИНАЛА	Posouzení ekonomické efektivity různých způsobů využívání keřdy z velkokapacitních objektů chovu prasat.	
ПЕРЕВОД НАЗВАНИЯ	Оценка экономической эффективности разных способов использования экскрементов из крупных свиноводческих объектов.	
ТИТУЛ	Zeměd. Ekon.,	
ВЫДЕРЖКИ	22, 1976, № 12, с. 717-724. - 2 табл., 2 рис., лит. 12.	
КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА	экономическая эффективность, свиноводство, удобрение, навозная жижа, сравнительный анализ.	
АННОТАЦИЯ	Авторы в своей статье сравнивают экономическую эффективность разных технологических способов обработки, использования, или ликвидации экскрементов свиней. В методической части они занимаются определением показателей для вычисления экономической эффективности. В аналитической и дискуссионной части приходят к однозначному заключению, что технология удобрения экскрементами свиней самая эффективная. Не должна быть нарушена окружающая среда, если соблюдаются принципы систематического удобрения.	
KATE- GORIE	AUFNAHMEBOGEN	Ref. Nr.:
		Fachgebiet:
AUTOR	ŠIMERDA, P. - ŠKARDA, M.	
ORT INSTITUTION	Forschungsinstitut für Schweinezeit, 517 41, Kostelec nad Orlicí. Forschungsinstitut für Pflanzenproduktion, 161 06 Praha - Ruzyň.	
TITEL	Posouzení ekonomické efektivity různých způsobů využívání keřdy z velkokapacitních objektů chovu prasat.	
ÜBERSETZUNG DES TITELS	Beurteilung ökonomischer Effektivität bei verschiedenen Methoden des Einsatzes von Gülle aus Grosskapazitätsanlagen für Schweinezeit.	
ZEITSCHRIFT	Zeměd. Ekon.,	
BIBL. ANGABE	22, 1976, Nr. 12, S. 717-724. - 2 Tab., 2 abb., Lit. 12.	
SCHLAGWORTE	ökonomische Effektivität, Schweinezeit, Düngung, Gülle, Vergleichsanalyse.	
KURZREFERAT	In ihrem Artikel vergleichen die Verfasser die ökonomische Effektivität verschiedener technologischer Verfahren der Verarbeitung, Nutzung oder Beseitigung von Schweinegülle. Im methodischen Teil befassen sie sich mit der Bestimmung von Kennziffern für Berechnung der ökonomischen Effektivität. Im analytischen und Diskussionsteil gelangen sie zum einheitlichen Schluss, dass die Technologie der Düngung mit Schweinegülle die effektivste ist. Falls Prinzipien systematischer Düngung eingehalten werden, muss auch keine Störung der Lebensumwelt erfolgen.	

V. H r m o

Profesiografické prístupy k vytváreniu funkčných miest v systéme riadenie
zlúčených JRD

Профессиографический подход к созданию функциональных мест в системе
управления укрупненных ЕСХН

Job Description Approaches to Forming Official Posts in the Management System
of the Merged Uniform Agricultural Co-operatives

Berufsgraphische Herangehen an die Gestaltung der Funktionsstellen im
Leitungssystem der vereinigten LPG

P. Š i m e r d a , M. Š k a r d a

Posouzení ekonomické efektivity různých způsobů využívání kejdy z velkokapa-
citních objektů chovu prasat

Оценка экономической эффективности разных способов использования экскрементов
из крупных свиноводческих объектов

Evaluation of the Economic Effectiveness of Different Methods of the Use of
Liquid Manure Generated by Large Pig-Breeding Farms

Beurteilung ökonomischer Effektivität bei verschiedenen Methoden des Einsatzes
von Gülle aus Grosskapazitätsanlagen für Schweinezucht

Redakční rada

Prof. ing. Karel Svoboda, CSc., (předseda), doc. ing. Milan Branický, CSc., ing.
Emil Divile, CSc., prof. dr. ing. Alois Grolig, DrSc., doc. ing. Dimitrij Chome,
CSc., prof. Jaroslav Kabrhel, ing. Jaroslav Korbini, CSc., ing. Jaroslav Kunc,
CSc., prof. ing. Jaroslav Piče, CSc., ing. Vladimír Stýblo, CSc., doc. ing. Jan
Trukša, CSc.

Vedoucí redaktorka ing. Hedvika Kalíková

Z riadiacej práce sa stále viac vytráca približnosť ako výrazný rys doterajšieho štýlu riadenia. Intuitívny štýl, ktorý nerešpektuje vedecké, praxou overené zásady, je dnes v riadení neúnosný. Predpokladom výrazného zvýšenia efektívnosti riadiacej práce je spojenie logického myslenia riadiacich subjektov s vedeckou teóriou a pokrokovou praxou. Moderné riadenie socialistických poľnohospodárskych podnikov musí stále viac siahnať po vedeckom plánovaní, kontrole, organizácii a motivácii ako nástrojoch komplexnej socialistickej racionalizácie. Súčasťou týchto racionalizačných nástrojov riadenia sú aj profesioigramy, ktoré považujeme za verbálne študijné objekty riadiacej práce.

Pojem profesioigram nie je v teórii a teda ani v praxi rozpracovaný s konečnou platnosťou či s nevyhnutným zovšeobecnením. Pri rešpektovaní rozdielnosti názorov a po zohľadnení vlastných poznatkov z vedeckovýskumného prepracovania problematiky možno profesioigram charakterizovať takto: *Profesioigram je deskriptívne zhrnutie všetkých rozhodujúcich požiadaviek, právomoci a zodpovednosti pre príslušné funkčné miesto, ktoré je zaradené do formálnej podnikovej organizačnej štruktúry.*

Význam profesioigramov spočíva v tom, že sú stavebnými kameňmi podnikovej organizácie a zároveň tvoria odborný základ kádrovej a personálnej práce. Sú vodidlom pri prijímaní, výchove, rozmiestnení, hodnotení a služobnom postupe kádrov. Umožňujú uplatniť požiadavku – príslušné miesto pre najlepšie pripraveného pracovníka, alebo naopak – každý pracovník na funkčné miesto, na ktoré je najlepšie pripravený a na ktoré sa najlepšie hodí. Význam profesioigramov spočíva ďalej v tom, že tvoria informačný podklad pre zaradenie ľudí do vzdelávacieho systému, že zvyšujú istotu a stabilitu ľudí v pracovnom a príjmovom zaradení, že umožňujú racionalizovať tarifikačné a mzdové sústavy.

Proces integrácie a kooperácie poľnohospodárskej výroby vedie k vytváraniu nových organizačných a riadiacich štruktúr socialistických poľnohospodárskych podnikov a nadväzne k závažným zmenám v obsahu rozhodujúcich funkčných miest v podnikovej správe a riadení. Profesioigrafické požiadavky pre zmenené funkčné miesta neboli doteraz vytypované v dostatočnej miere ani v teórii, ani v praktických projektoch rozvoja spoločenskej delby práce. Z toho logicky vyplýva, že sa neuplatňujú ani v konkrétnej kádrovej práci zlúčených poľnohospodárskych podnikov a kooperčných zoskupení. Bez ich použitia je však kádrová politika

zbavená v značnej časti sféry svojho vplyvu objektívnych podkladov, v dôsledku čoho nadobúda charakter improvizácie. V súvislosti s tým možno právom zdôrazniť, že spracovanie, zavádzanie a aktívne uplatňovanie profesiografických štúdií patrí k najdôležitejším a k najaktuálnejším úlohám výskumnej, aplikačnej, ale aj priamo riadiacej práce.

Predložený príspevok si kladie za cieľ ukázať metodiku i rámcové výsledky profesiografickej analýzy v tzv. veľkých systémoch, akými sú nepochybne aj novovznikajúce zlúčené JRD. Základnou úlohou našich profesiografických analýz bolo nájsť odpoveď na tri otázky: aký je obsah vybratého funkčného miesta, t. j. aké sú jeho funkčné úlohy, aká je povaha funkcie, t. j. aké sú používané pracovné metódy, aké sú požiadavky a nároky pre optimálny výkon nositeľa funkcie.

METODICKÉ PRÍSTUPY PRÍSPEVKU

Profesiografické analýzy sme umiestňovali do podmienok odvetvovej organizačnej a riadiacej štruktúry zlúčených jednotných roľníckych družstiev. Odvetvové štruktúry predstavujú funkcionalizáciu, použitú v priestore, do ktorého sa umiestňujú a funkčne podriaďujú špecializované jednotky. Poľnohospodársky podnik, štruktúrovaný a riadený podľa vertikálneho princípu, je organizačne založený na relatívne samostatných farmách, špecializovaných na jednu, najviac na dve kategórie hospodárskych zvierat, ktoré sú reprodukčne i technologicky vzájomne viazené, na rastlinných komplexoch zameraných na jednu skupinu plodín a na špecializovaných strediskách materiálových služieb (opravárstvo a údržba, výstavba a meliorácie, doprava, sušiarstvo a skladové hospodárstvo, aplikačné služby). Špecializované jednotky tvoria organizačne i ekonomicky uzavreté celky, fungujúce ako kvázi priemyslové cechy, oddelenia, úseky či závody.

Vnútropodniková organizačná štruktúra odvetvovo členeného a riadeného podniku je tvorená závodom (úsekom) rastlinnej výroby, závodom (úsekom) živočíšnej výroby, závodom (úsekom) materiálových služieb. ekonomickým útvarom a útvarom kádrovej a personálnej práce. Závody (úseky) sa členia na strediská, a to v rastlinnej výrobe podľa osevných postupov a špeciálnych plodín, v živočíšnej výrobe podľa špecializovaných fariem, v materiálových službách podľa charakteru činnosti. Závody (úseky) majú pridelené základné prostriedky a kádre stálych pracovníkov. Vnútropodnikové účtovanie sa zabezpečuje prostredníctvom vnútropodnikových účtov nákladov a výnosov na základe vnútropodnikových faktúr a zákazkových listov, vychádzajúcich z vnútropodnikového cenníka a stálych cien.

Výraznou zvláštnosťou odvetvového riadenia je na rozdiel od horizontálnych štruktúr priama zodpovednosť vedúcich pracovníkov za technicko-technologickú i ekonomicko-organizačnú úroveň rozvoja odvetvia ako celku. Pôvodný technik či technolog sa vo vertikálne organizovanom podniku mení – tak povediac – na technického riaditeľa, ktorý skôr vyberá a objednáva služby, ako ich (s výnimkou vedúceho závodu – úseku materiálových služieb) sám tvorí. Tým sa prekonávajú doterajšie predstavy o kvalifikačnej štruktúre vedúcich pracovníkov socialistických poľnohospodárskych podnikov. V podnikovej správe a riadení se neuplatňuje „čistý“ zootechnik, respektíve fytotechnik, ale vedúci špecializovanej rastlinnej

a živočíšnej výroby, ktorý musí mať všetky atribúty nielen biologickej a technicko-technologickej kvalifikácie, ale aj kvalifikácie organizačno-riadiacej, ktorý myslí v ďalekosiahlych časových a z hľadiska kooperácie v priestorových dimenziách, ktorý však na druhej strane vie nájsť najsprávnejšiu stratégiu a taktiku, k tomu prekalkulovať každú neznámu a zvoliť optimálnu alternatívu postupu a ktorý má zároveň vysoké politické a morálne kvality.

Vzniká preto potreba vybrať a podľa požiadaviek profesiogramov pripraviť ľudí pre funkcie v poľnohospodárskych podnikoch tak, aby sa vedeli v podmienkach odvetvového systému riadenia pružne a kvalifikovane rozhodovať, tvorivo sa prispôsobovať a priamo formovať hospodársky rozvoj.

Obsadzovanie funkčných miest zlúčených JRD je závislé od platných noriem družstevnej demokracie a od všeobecných kritérií personálneho riadenia, kadrovej a personálnej práce. Rozhodujúca úloha pritom pripadá obsadeniu funkcie predsedu JRD, funkcie vedúceho závodu rastlinnej výroby, vedúceho závodu (úseku) živočíšnej výroby, vedúceho závodu (úseku) materiálových služieb (pracovne nazvaný ako hlavný technolog podnik), vedúceho (hlavného, ekonóma) ekonomického útvaru a vedúceho útvaru kadrovej a personálnej práce.

Tieto funkcie predstavujú exekutívny základ riadenia zlúčených JRD. os funkčnej hierarchie podnikovej organizácie, od ktorej sa odvíja organizačné zabezpečenie čiastkových úloh v správe, organizácii, službách a vo výrobe. V súvislosti s tým sme profesiografické práce sústredili práve na tieto funkcie. Rozsah príspevku však umožňuje uviesť výsledky profesiografických analýz iba z vybraného funkčného miesta (hlavného agrónoma).

Pri tvorbe profesiografických obrazov sme vychádzali zo zásady, aby profesiografické modely umožňovali ľahkú manipuláciu, aby zodpovedali požiadavke prehľadnosti a dostatočnej vypovedacej schopnosti, aby vznikla možnosť uplatnenia vo všetkých poľnohospodárskych podnikoch bez celkovej globálnej prestavby, aby sa vytvorila ich hromadnosť medzi funkčnými miestami rovnakého stupňa a zamerania a aby existovala porovnateľnosť funkčných miest vo vertikále a horizontále.

Z metodického hľadiska sledovali profesiografické štúdie dve veľké skupiny problémov, a to formálnu a obsahovú časť profesionálnych obrazov. Formálna časť profesiogramov zahŕňa: deklaráciu funkčného miesta, začlenenie funkčného miesta do podnikovej organizácie, cieľ funkčného miesta a jeho znaky. Obsahová časť profesiogramov je tvorená všeobecnými a zvláštnymi úlohami, kompetenciami a mimoriadnymi privilégiami, spolupracou s inými funkčnými miestami, kvalifikačným profilom funkčného miesta a hodnotiacimi kritériami.

Faktografickým základom profesiografických analýz sa stali štatistické záznamy pracovnej náplne hlavných líniových a líniovo-štábných funkcií podnikového riadenia zlúčených JRD v okresoch Nitra, Trnava, Veľký Krtíš a Zvolen. Ročné a krátkodobé časové profily sa podrobili účelovej analýze, ktorá sledovala všeobecne známe základy efektívnosti riadiacej práce, ako je organizačná štruktúra, hospodárenie s časom, účelná manipulácia s informáciami, materiálno-technické vybavenie riadiacej práce a rešpektovanie zásad hygieny riadiacej práce.

Výsledné obrazy profesiografických analýz boli spracované tak, aby ich štruktúra zabezpečovala istotu vedúceho pracovníka v pracovnom

a príjmovom zabezpečení, ale zároveň stanovovala požiadavku pre ďalší politicko-odborný rast. Úlohou profesiogramu je poskytnúť nositeľovi danej funkcie oficiálnu formálnu podporu, ale zároveň výstrahu, že nedostatočná iniciatíva a výkonnosť znamená porušenie zodpovednosti.

Ideový profesiogram hlavného agronóma (vedúceho závodu či úseku rastlinnej výroby) zlučeného JRD

I. Formálna časť profesiogramu:

1. Deklarácia funkčného miesta:

- 1.1. Označenie: vedúci závodu (úseku) rastlinnej výroby, organizátor technologického prípravy rastlinnej výroby, organizátor základných faktorov a činností vo výrobo-pracovnom procese v rastlinnej výrobe.
- 1.2. Služobné zaradenie: najvyšší predstaviteľ biologicko-technologického rozvoja a organizačného zabezpečenia prevádzky rastlinnej výroby.
2. Zaradenie funkčného miesta do podnikovej organizácie:
 - 2.1. Organizačný útvar: závod (úsek) rastlinnej výroby.
 - 2.2. Výkonná oblasť: komplexné zabezpečenie výrobného a pracovného procesu v rastlinnej výrobe.
 - 2.3. Bezprostredný predstavený: predseda JRD.
 - 2.4. Bezprostrední podriadení: vedúci špecializovaných stredísk v rastlinnej výrobe, organizovaných podľa osevných postupov a špeciálnych plodín.
- 2.5. Cieľové zameranie funkčného miesta: analýza a plánovanie technickej a technologickej prípravy rastlinnej výroby, zostavovanie a zabezpečovanie operačného plánu rastlinnej výroby, zodpovednosť za ekonomické výsledky odvetvia rastlinnej výroby.
3. Dokumentačné znaky: formálnu časť profesiogramu spracoval kádrový a personálny útvar OPS, schválila členská schôdza JRD, pracovno-politické hodnotenie funkčného miesta každé 2 roky a novelizácia formálnej časti profesiogramu každé 4 roky.

1. Všeobecné funkčné úlohy:

- 1.1. Vypracovanie dlhodobých plánov rozvoja a takticko-operatívnych plánov zabezpečenia úloh rastlinnej výroby.
- 1.2. Zabezpečenie efektívnej prevádzky a progresívny rozvoj rastlinnej výroby, a to systémom vypracovania výrobo-technických koncepcií či programov priameho riadenia po stránke odbornej (fytotechnickej) i organizačnej.
- 1.3. Rozširovanie vysokoproduktívnych odrôd plodín s rozsiahlym biologickým potenciálom, ktoré budú schopné využívať vysoké dávky živín a odolávať nepriaznivým poveternostným a biologickým faktorom.
- 1.4. Zdokonaľovanie výživy rastlín a zvyšovanie úrodnosti pôd na základe uplatnenia moderných foriem hnojív a hnojenia.
- 1.5. Aplikácia účinných prostriedkov ochrany rastlín a boja proti škodcom.
- 1.6. Zintenzívňovanie agronomických zásahov na lúkach a pasienkoch tak, aby sa tieto kultúry stali rovnocennou náhradou za plochy krmovín na ornej pôde v prospech obilnín.
- 1.7. Politicko-výchovná funkcia vo vzťahu k pracovníkom závodu (úseku) rastlinnej výroby.

2. Špecifické úlohy hlavného agronóma:

- 2.1. Osobne preberá a zodpovedá za realizáciu úloh štátneho plánu v odvetviach rastlinnej výroby.
- 2.2. Vedie presnú evidenciu o osevných postupoch, pôdnych blokoch a pozemkoch a o uplatňovanej agrotechnike.
- 2.3. Objednáva a kontroluje kvalitu poľných prác vykonávaných jednotlivými technologickými (strojovými) linkami zo závodu (úseku) vnútro podnikových materiálových služieb.
- 2.4. Objednáva a kontroluje kvalitu strojových prác, vykonávaných nadpodnikovými (medzipodnikovými) službami.

- 2.5. Spolu s hlavným technologom podniku koordinuje spoluprácu medzi pracovníkmi závodu (úseku) rastlinnej výroby a závodu (úseku) vnútropodnikových materiálových služieb.
- 2.6. V spolupráci s hlavným zootechnikom vypracováva plán a osobne garantuje realizáciu plánu výroby krmív a to v množstve a kvalite nevyhnutných pre splnenie plánovaných úloh v živočíšnej výrobe.
- 2.7. Zavádza výsledky technického rozvoja a agrobiologických inovácií vôbec s určením ekonomickej efektívnosti zamýšľaných opatrení.
- 2.8. Organizuje výrobné porady na jednotlivých pracoviskách závodu (úseku) rastlinnej výroby, podložené činnosťou BSP.
- 2.9. Dôsledne uplatňuje zásady chozrasčotu vo vnútri závodu (úseku) rastlinnej výroby a to najmä využívaním nákladových a ziskových kategórií pre zvyšovanie vnútropodnikovej hmotnej zainteresovanosti a efektívnosti výroby.
- 2.10. Na základe delegovania z vyššieho orgánu a na základe vlastnej iniciatívy zúčastňuje sa cyklického a postgraduálneho vzdelávania, vedeckých a odborných podujatí. Je členom orgánov a organizácií, do ktorých bol zvolený, resp. delegovaný.
3. Špeciálne oprávnenie:
 - 3.1. Má podpisové oprávnenie pre cestovné príkazy pracovníkov závodu (úseku) rastlinnej výroby.
 - 3.2. Má oprávnenie zakladať, zabezpečovať, vyhodnocovať a aktívne v podniku využívať poľné experimenty, zamerané na výskum pôdnej úrodnosti, výživy rastlín, na chemickú ochranu a na zavedenie odrôd s vysokým biologickým potenciálom a kvalitou.
 - 3.3. Je gestorom ochrany pôdneho fondu, krajiny a životného prostredia vôbec. Z toho vyplýva povinnosť osobnej iniciatívy pri rozhodovaní v exekutívnom orgáne i v predstavenstve JRD.
 - 3.4. Disponuje s fondom hlavného agronóma v príslušnej ročnej výške.
4. Spolupráca s ostatnými funkčnými miestami:
 - 4.1. Udržiava bezprostredné kontakty s členmi exekutívneho výboru (hospodárskeho vedenia JRD), osobitne s hlavným technologom a to z hľadiska koordinácie technologických činností a efektívneho zabezpečenia krmovínovej základne pre špecializované odvetvia živočíšnej výroby; s hlavným ekonómom z hľadiska aktívneho využitia vnútropodnikových cien a noriem, miezd a odmeňovania vôbec. V súvislosti s tým zodpovedá za správne a úplné vedenie dokladov prvotnej evidencie a štatistiky v závode (úseku) rastlinnej výroby.
 - 4.2. Udržiava kontakty so straníckou skupinou pri závode (úseku) rastlinnej výroby z hľadiska zabezpečenia vedúcej úlohy strany.
 - 4.3. Udržiava kontakty s príslušným odborným orgánom OPS a s dodávateľmi nadpodnikového (medzipodnikového) agroservisu pre rastlinnú výrobu.
5. Charakter činnosti:
 - 5.1. Tvorivá technicko-organizátorská činnosť, založená na aktívnom ovládnutí súčasnej úrovne vedeckotechnického rozvoja rastlinnej výroby a poľnohospodárskej techniky, na schopnosti viesť ľudí a usmerňovať ich činnosť k zladeniu práce a k efektívnemu výkonu.
 - 5.2. Činnosť, úspech ktorej je podmienený vzhľadom na poveternostné vplyvy predvídaním udalostí, ich aktívnym zvládnutím, resp. schopnosťou predstaviť si následky.
 - 5.3. Časovo vysoko operatívna práca, vyžadujúca si jednoznačnú pohotovosť a rýchlu reakciu, založená na praktických skúsenostiach, celkovom rozhlade a ovládnutí vedeckých postupov rozhodovania.
 - 5.4. Činnosť, vyžadujúca si odvahu riskovať a experimentovať pri zavádzaní koncentrácie a špecializácie rastlinnej výroby a pri uplatňovaní progresívnych spôsobov zvyšovania úrodnosti pôdy a hektárových úrod plodín.
 - 5.5. Činnosť, založená na schopnosti podnecovať iniciatívu a organizovať ľudí na zabezpečenie mimoriadnych úloh v čase poveternostného ohrozenia úrody.
 - 5.6. Činnosť, ktorá vedľa špecifických rozvojových úloh rastlinnej výroby rešpektuje celopodnikové pohľady riešenia hospodárskych problémov.
 - 5.7. Činnosť, úspech ktorej je podmienený jazykovými znalosťami, podmieňujúcimi čerpanie z neustále rastúcej informačnej základne vo svete, a to z hľadiska vedy i pokrokovej praxe.
6. Kvalifikačný a osobnostný profil hlavného agronóma zlúčeného JRD.

Vymedzeným profesiografickým nárokom môže vyhovovať len všestranne marxisticky vzdelaný a ideovo vyspelý pracovník, ktorý dokáže rozmýšľať tvorivo pri postihnutí najširších vzťahov a súvislostí, ktorý si dokáže predstaviť dialektiku rastlinnej výroby v kontexte celého podniku, rezortu i národného hospodárstva, ktorý vie správne určiť svoje miesto v spoločensko-ekonomických peripetiách socialistickej spoločnosti, ktorý svoju právomoc využíva smelo a rozhodne, ale súčasne racionálne, ktorý má potrebnú odbornú kvalifikáciu a poznatky v oblasti riadenia.

Ide o to, že hlavný agronóm zlúčených JRD rieši nielen technické, ale aj osobnostné stránky výroby. V oboch prípadoch je dôležité, aby výkon funkcie nebol založený na pasívnej, ale na tvorivej kvalifikácii, aby agronóm pracoval na základe vlastného vedeckého poznania, prenikavého myslenia a racionálnych metód (predovšetkým metódy hlavného článku), aby si vážil nielen technické a hospodárske, ale predovšetkým ľudské a spoločenské hodnoty, aby našiel správny prístup k spolupracovníkom, aby vzhľadom na biologický charakter rastlinnej výroby kvalita jeho vzťahu k práci bola na vysokej úrovni, podložená osobným úsilím a zánietením. U agronóma je treba klásť viac ako u iných vedúcich funkcionárov JRD dôraz nielen na štruktúru, ale aj na dynamiku osobnosti.

V profesiografických štúdiách nemožno predchádzať, pravda, na zidealizované obrazy. Vo vedúcich funkciách pôsobia ľudia so svojimi problémami, temperamentom i nedostatkami. Ak však socialistická spoločnosť stanovuje morálny kódex budovateľa socializmu a komunizmu, ktorý sa musí stať osobným programom každého príslušníka našej spoločnosti, tým viac je nutné určovať požiadavky na vedúcich pracovníkov, aby na základe nich dokázali rozpoznať a odstrániť nedostatky, ovládnuť svoj temperament a vzdelaním, odbornou a životnou praxou rozvinúť svoje schopnosti. K týmto záverom dospeli aj sovietski autori Aymov A. N., Savčenko A. P. a Korenev V. G. Niektoré konkrétne a detailné požiadavky sa u jednotlivých vedúcich pracovníkov vzhľadom na charakter úloh a hlavne kolektívu líšia, zásadné požiadavky však musia platiť pre všetkých vedúcich. V takomto zmysle je potrebné chápať ideové profesiogramy vedúcich pracovníkov zlúčených JRD, ktoré by mali kádrové a personálne útvary rozpracovať na konkrétne podmienky každého podniku.

Väčšina funkčných miest v riadení a správe zlúčených JRD predstavuje komplikovaný obraz, ktorý nemožno so všetkými jeho úlohami, vzťahmi a problémami vyčerpávajúco deskriptívne zachytiť. Vypovedacia schopnosť profesiogramu môže dosiahnuť maximálne 80–90 %. Dokonalý profesiogram neexistuje. V takomto zmysle treba posudzovať aj predložený príspevok, ktorý vzhľadom na obmedzený rozsah a hlavne nedostatočne rozpracovanú problematiku otázky viac nastoluje, ako na ne odpovedá, alebo ich priamo rieši.

SÚHRN

Do sústavy nástrojov organizácie a riadenia socialistickej poľnohospodárskych podnikov nerozlučne patria profesiografické analýzy a modely. Ich úlohou je zhrnúť rozhodujúce požiadavky, ktoré kladie výkon určitej funkcie či profesie na pracovníka. Predložený príspevok na príklade

funkcie hlavného agrónoma zlúčeného JRD demonštruje profesiografický prístup k obsadzovaniu funkcií a nadväzne ku kádrovej a personálnej práci, ktorá je hlavným garantom uplatnenia vedúcej úlohy strany a ďalších princípov socialistickej teórie a praxe riadenia. Profesiografická štúdia je pritom spracovaná vo väzbe formálnej a obsahovej časti profesiogramu. Formálna časť obsahuje deklaráciu, zaradenie, podriadených, cieľové zameranie a dokumentačné znaky funkčného miesta. Do obsahovej časti patria všeobecné a špecifické funkčné úlohy, špeciálne oprávnenia, spolupráca s ostatnými funkčnými miestami, charakter činnosti, kvalifikačný a osobnostný profil funkčného miesta.

Došlo dne 19. 12. 1975

Adresa autora:

Doc. ing. Valér H r m o, CSc., Vysoká škola poľnohospodárska, 949 67 Nitra

Při bezstelivovém ustájení prasat je výroba vepřového masa neoddělitelně spojena s produkcí kejdy. Zpracování a způsob využití příp. i nežadoucí likvidace tohoto produktu poměrně vysoké hnojivé hodnoty se významně podílí na rentabilitě nejen vlastního provozu velkovýkrmny nebo produkční farmy, ale i kooperujících zemědělských podniků.

V posledních pěti letech se čs. výzkum intenzivně zabýval řešením různých technologií pro zpracování a využití kejdy prasat v zemědělství (Kašpar a kol. 1975). Byla to technologie hnojení kejdou prasat v rostlinné výrobě, která je a v nejbližších desetiletích zůstane nejrozšířenějším způsobem využití kejdy prasat v zemědělství (Škarda 1973, Škarda, Jelínek, Zelená 1973, Škarda, Petříková 1975, Škarda 1975). Výsledky termofilní aerobní stabilizace a vlastní čistírenské technologie jsou zhodnoceny v pracích Jonáše a kol. (1975), s doplňujícími údaji Macha (1975) a Mejkala (1975). Mechanikou a chemickou separací kejdy a parametry mechanizace hnojení kejdou se zabýval Bláha a kol. (1975), sušením kejdy prasat RND Ejovice a hygienickými aspekty Gabriel (1975).

Současně byla prověřována i rentabilnost různých technologických postupů zpracování a využití, příp. likvidace kejdy prasat ve výzkumných i provozních podmínkách (Škarda, Jelínek, Zelená 1973, Šimerda 1975, Škarda, Zubr 1975).

Stručné zhodnocení těchto ekonomických parametrů je zpracováno v tomto příspěvku, který si však neklade nárok na vyčerpávající pojednání o daném problému.

METODICKÝ POSTUP

Vliv soustavy hnojení kejdou prasat na hospodářské výsledky v rostlinné výrobě byl hodnocen formou přesných polních pokusů. Do kalkulace byly zahrnuty hlavní ukazatele rentability hnojení: hrubá produkce a náklady na hnojení kejdou, důchod dosažený hnojením kejdou a ekonomická účinnost nákladů na hnojení kejdou prasat (= změna hrubé produkce v Kčs na 1 Kčs nákladů na hnojení kejdou).

Výsledný efekt daného systému (zisk příp. ztráta) je funkcí přírůstků výnosů plodin (zvýšení hrubé produkce) v peněžním vyjádření, při využití určitého množství kejdy a nákladů spojených s využitím tohoto množství (uskladnění, manipulace, zpracování, doprava a aplikace).

I. Přímé náklady*) na 1 t využívané kejdy a na 1 kg přírůstku živé hmotnosti prasat

Podnik (objekt) číslo	Způsob využití	Průměrný stav prasat ekvival. sledovanému způsobu využití	Průměrná délka jízdy km	Přímý náklad Kčs. t ⁻¹	Produkce kejdy na 1 krmný den	Podíl přímých nákladů na využívání kejdy z celopro- vozních přímých nákladů
Hnojení						
1	R — A — 10	4 225	8,42	7,54	11,23	1,87
2	R — A — 3,5	9 206	11,05	13,29	11,19	2,95
2	R — A — 10	9 508	12,03	6,91	13,20	2,02
3	R — A — 10	18 928	19,13	8,71	7,73	1,38
3	R — T — 10	8 330	—	12,93	7,73	2,04
4	R — A — 10	5 527	13,04	11,55	10,71	2,46
5	akum. rybníky	14 550	—	6,79	6,08	0,97
				(17,59)		2,51
Čistírenské zpracování						
6	ČZ	1 134	—	25,83	8,71	4,86
6	ČZ	1 211	—	27,43	8,01	5,29
7*)	ČZ	17 000	—	56,62	7,25	
8	ČZ	655		127,52	7,00	19,56
				(185,42)		28,44

A — autocisterny

T — traktorový cisternový návěs

R — rozvoz kejdy

ČZ — čistírenské zpracování kejdy

*) kalkulace přímých celoprovozních nákladů: vlastní náklady minus 20 %

**) údaje objektu č. 7 ve vlastních nákladech

Vzorec ekonomické účinnosti nákladů vyjadřuje tedy podíl zisku resp. ztráty k jednotce nákladů. Lze jej považovat za základní ukazatel ekonomické efektivity celého systému využívání kejdy prasat.

Soubor, ve kterém byly sledovány provozní náklady a další ekonomické ukazatele při využití kejdy ke hnojení nebo biologické úpravě, tvoří osm objektů s průměrnými stavy prasat 1000 až 20 000 ks (tab. I). Podkladové údaje byly převzaty z první a účetní evidence sledovaných objektů a statisticky zpracovány. Sledované způsoby využití (technologie) jsou uvedeny v tab. I a jsou zastoupeny takto: objekty 1–4 (rozvoz autocisternou), objekt 5 (rozvoz v kombinaci s akumulací rybníky závlah) a objekty 6–8 s čistírenským zpracováním kejdy prasat.

VÝSLEDKY, JEJICH ROZBOR A DISKUSE

Provozní náklady hnojení, sušení a čistírenského zpracování kejdy prasat

Přímé provozní náklady na jednu tunu využívané kejdy prasat a na 1 kg přírůstku živé hmotnosti prasat (tab. I) u sledovaných technologií ukazují na významný rozdíl v ekonomické efektivity hnojení a čistírenského zpracování kejdy prasat.

Ve sledovaném souboru je nejpočetněji zastoupeno hnojení kejdou velkokapacitními autocisternami. Průměrná vzdálenost jedné jízdy činí při současném rozvozu kejdy ve vybraných zemědělských podnicích 8–20 km. Kromě koncentrace je ovlivněna hlavně lokalizací farmy a uceleností půdní držby, určené ke hnojení kejdou. Nejlevnější rozvoz v současných podmínkách umožňuje použití autocisterny o obsahu 10 m³. Provoz malokapacitní autocisterny s obsahem 3,5 m³ je zhruba o polovinu dražší. Nákladnější vůči autocisterně o obsahu 10 m³ je i provoz velkokapacitního cisternového traktorového přívěsu stejného objemu. Přímé provozní náklady na rozvoz a rozstřik kejdy při jejím využití ke hnojení půdy se pohybují v rozmezí 7–14 Kčs na 1 t kejdy; u čistírenského zpracování byl náklad v poloprovozních podmínkách 25–130 (185) Kčs t⁻¹ kejdy.

U systémů s čistírenským zpracováním kejdy (č. 6 a 8 v tab. I) nejsou v kalkulaci uvažovány náklady na následný rozvoz „vyčištěné“ odpadní tekuté frakce kejdy na půdu, resp. výše poplatků za znečištění při eventuelním vypouštění do vodního toku.

Naproti tomu kalkulace nákladů na využití kejdy při sdruženém anaerobním čištění odpadních vod u objektu č. 7 je úplná. Zde lze hovořit o úplném vlastním nákladu.

Vysoké provozní náklady čistíčky č. 8 jsou ovlivněny vysokým podílem amortizace (počítané ve dvou alternativách procenta odpisu), jakož i malým (zhruba polovičním) zástavem prasat ve výkrmně. Stejně jako u čistíčky č. 6 lze počítat se snížením nákladů ve velkoprovozních podmínkách.

U čistírenského anaerobního způsobu byly vlastní náklady prvního provozního roku poměrně vysoké. Je však reálné počítat s následným efektem při využití výsledných produktů podobně jako při hnojení surovou zhomogenizovanou kejdou.

Systémy čistírenského zpracování kejdy s likvidací vypouštěním do vodních toků navíc s sebou nesou ekonomickou zátěž ve formě poplatků za znečištění vod.

Náklady na využití kejdy přímo ovlivňují i náklady na 1 kg přírůstek živé hmotnosti prasat a ty zatěžují v rozmezí 0,13 až 0,24 Kčs u rozvozu traktorovým návěsem nebo autocisternami (bez nákladu na uskladnění, který je cca 0,05 Kčs kg⁻¹ přírůsteku ž. h. prasat). Při rozvozu je třeba usilovat o co nejmenší ředění kejdy a tím i o snížení její produkce na jednotku hlavního produktu a nákladů na rozvoz. Množství vyprodukované kejdy na 1 kg přírůsteku se pohybuje v rozmezí 12–20 l, což odpovídá hodnotám 7–12 l na krmný den. Se zvyšováním její produkce úměrně rostou i náklady na rozvoz. Produkce pevných výkalů a moče je 3,5–4,5 kg na kus a den (v závislosti na hmotnosti prasat). Zbývající část denní produkce kejdy tvoří jednak nezbytná technologická voda (na mytí a čištění stájí), ale především voda unikající z netěsnících napaječek.

Analýzou struktury přímých provozních nákladů na hnojení kejdou zjišťujeme, že každá ze čtyř hlavních nákladových položek (1. mzdy, 2. spotřeba pohonných hmot a mazadel – PHM, 3. odpisy, 4. opravy) je zastoupena zhruba 25 %.

Ze struktury dále vyplývá, že podíl odpisů a oprav činí z celkových přímých nákladů 45–55 %, přičemž jejich vzájemný poměr závisí na exploataci, stáří a technickém stavu autocisteren.

Struktura nákladů u systémů s čistírenským zpracováním kejdy prasat se mění v tom smyslu, že spotřeba PHM podstatně klesá (na 1–5 %) ve prospěch spotřeby elektrické energie na aeraci biologického cyklu (u systému anaerobního vyhnívání je energie potřebná k biologickému procesu dodávána bioplynem vytvářeným ve vlastním procesu, a proto položka „spotřeba elektrické energie“ je prakticky nulová). Hlavní podíl přímých provozních nákladů u čistírenských postupů tvoří odpisy (30–60 %). Ve struktuře je dále zastoupena spotřeba elektrické energie na aeraci kejdy (20 %). Zbývajících položkami přímých nákladů jsou opravy (12–20 %) a ostatní.

Hnojení kejdou prasat mobilními prostředky je nenáročné i na spotřebu živé práce, jež činí 0,10–0,25 h.t⁻¹. To odpovídá průměrnému počtu 2250–4750 ks prasat na 1 pracovníka. Při čistírenském zpracování kejdy připadá na 1 přepočteného pracovníka cca 1000 ks prasat ve výkrmu, tedy 3–4krát méně.

Sušení kejdy je neekonomické. Spotřebuje-li se např. při zpracování 1 t kejdy 84 kg lehkého topného oleje (45 Kčs za 100 kg), pak v přepočtu jsou náklady jen na toto palivo 0,57 Kčs na 1 kg přírůsteku ž. h. prasete ve výkrmu, bez zahrnutí ostatních nákladů (odpisů zařízení, mezd apod.). Zjištěné parametry se týkají v ČSSR ověřované zahraniční sušičky na kejdu CICONEG. Podklady pro stanovení efektivnosti zkrmování sušené kejdy nejsou v současné době k dispozici. Nejsou dosud vyhodnoceny objektivní výsledky a ověřeny hygienické aspekty.

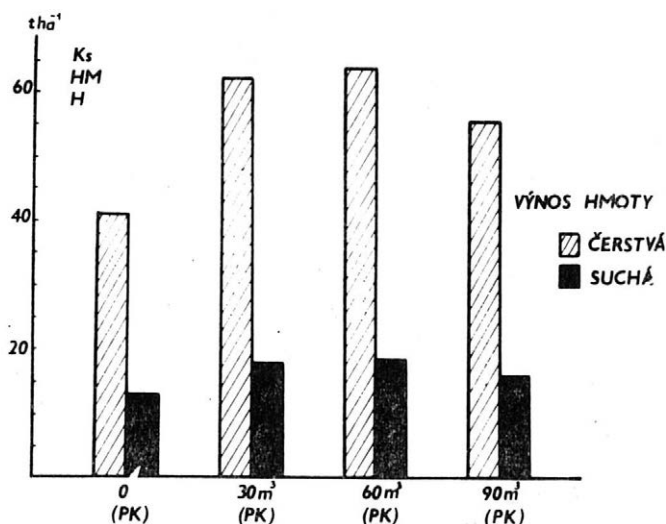
Investiční náklady u technologie hnojení skladovanou kejdou v rostlinné výrobě lze stanovit ve výši cca 500 Kčs na 1 ustájovací místo ve výkrmu (z toho cca 100 Kčs za autocisternu). Systémy s čistírenským zpracováním kejdy prasat jsou investičně náročnější (650 až 1000 Kčs na 1 ustájovací místo ve výkrmu).

Rentabilita hnojení kejdou prasat v rostlinné výrobě

Celkové provozní náklady při hnojení kejdou v rostlinné výrobě jsou tvořeny náklady na skladování a rozvoz. Hodnoty těchto dvou dílčích ná-

kladů byly uvedeny v předchozí kapitole. Celkové provozní náklady při hnojení kejdou ve velkovýrobě se pohybují v rozmezí 0,18–0,29 Kčs na 1 kg přírůstků živé hmotnosti prasat ve výkrmu (z toho uskladnění 0,05 Kčs). Na 1 t kejdy činí tyto náklady 10–17 Kčs (z toho skladování 3 Kčs).

Tyto v praxi zjištěné náklady na hnojení kejdou prasat jsou v průměru o 30–50 % nižší než náklady, které jsme použili při hodnocení ekonomické účinnosti hnojení kejdou v polních pokusech. Hlavní položku, plných 60 % těchto nákladů na hnojení, tvoří náklady na skladování a homogenizaci kejdy (Škarda, Jelínek, Zelená 1973).

1. Vliv stupňovaných dávek kejdy prasat na výnos zelené a suché hmoty kukuřice na siláž na zásobním PK hnojení (VÚRV Praha-Ruzyně, hlinitá hnědozem 1973–1974)

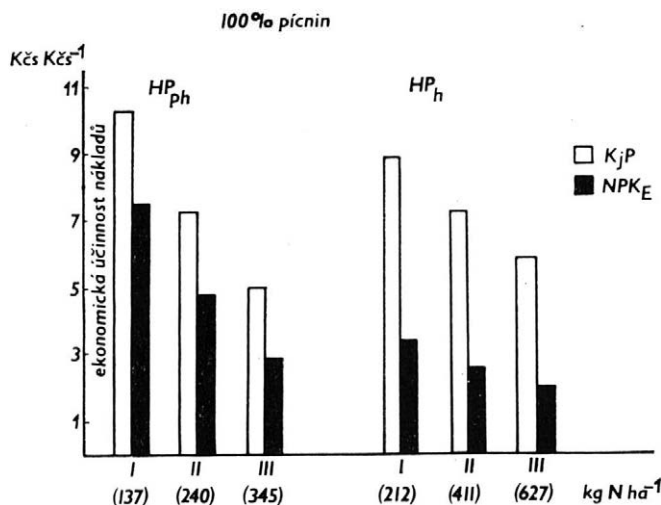
I přes tyto poměrně vysoké náklady je ekonomická účinnost hnojení kejdou prasat velmi příznivá. Např. v osevním postupu s 50 % obilnin a 50 % pícnin na hlinité hnědozemi jsme u dvou po sobě pěstovaných kukuřic na siláž prověřovali účinnost stupňovaných dávek kejdy prasat v ročním průměru 30, 60 a 90 t ha⁻¹. Při hrubé produkci zelené hmoty kukuřice na siláž (s 30 % sušiny) nad 60 t ha⁻¹ (obr. 1) byla nejefektivnější nejnižší dávka kejdy 30 t ha⁻¹ s nejvyšší ekonomickou účinností nákladů na hnojení 3,69 Kčs . Kčs⁻¹. S dalším stupňováním dávky kejdy klesá míra rentability hnojení na 1,88 Kčs . Kčs⁻¹ (u 60 t ha⁻¹) a u nejvyšší dávky kejdy 90 t ha⁻¹ dokonce na 0,85 Kčs . Kčs⁻¹. V daných výrobních podmínkách postačila plně nejnižší dávka kejdy prasat na zásobním PK hnojení k dosažení nejefektivnější produkce zelené i suché hmoty kukuřice na siláž.

Na hlinité hnědé půdě jsme u letní směsky na zeleno prověřovali různý termín aplikace kejdy prasat, a to nejen z hlediska zvýšení hrubé produkce, ale i jeho vlivu na příjem zelené píce dojnice. Ekonomické zhodnocení plně potvrdilo produkční výsledky. Ve všech sledovaných ukazatelích byla nejefektivnější aplikace kejdy prasat před orbou. Při hnojení

na list byla vhodnější neředená forma kejdy než její hnojivá zavlaha. Ředění kejdy vodou bylo při hnojení na list zcela neefektivní. Dojnice konzumovaly nejlépe píci z letní směsky hnojené kejdou prasat před orbou (Škarda, Petříková 1975).

Podobně jsme na hlinité černozemi porovnávali u jarní směsky na zeleno účinnost a ekonomickou efektivnost hnojení kejdou prasat s ekvivalentní dávkou NPK živin v průmyslových hnojivech. Hrubá produkce byla sice při NPK hnojení o 8 % vyšší než při hnojení kejdou prasat, ale náklady na hnojení kejdou jsou o 54 % nižší než na NPK hnojení. Výsledná ekonomická účinnost nákladů na hnojení a míra rentability je u kejdy prasat vyšší (100 %) než u NPK (47 %).

Také stupňované dávky každoročně aplikované kejdy prasat prokázaly významnou hnojivou účinnost a ekonomickou efektivnost. V závislosti na půdně klimatických podmínkách, zastoupených plodinách a použitých dávkách kejdy se dosažená ekonomická účinnost nákladů na hnojení kejdou pohybuje v průměru 19 případů na hranici 4 Kčs. Kčs⁻¹ (3,70 Kčs. Kčs⁻¹).

2. Ekonomická účinnost nákladů na každoroční hnojení stupňovanými dávkami kejdy prasat a ekvivalentními dávkami NPK živin v průmyslových hnojivech v pícninářském osevním postupu (VÚRV Praha-Ruzyně, hlinitá a hlinitopísčité hnědá půda 1971–1975)

V osevním postupu se 100 % pícnin dosáhla ekonomická účinnost stupňovaných dávek kejdy prasat 8,87 Kčs. Kčs⁻¹ (hlinitá hnědá půda) až 10,24 Kčs. Kčs⁻¹ (písčito-hlinitá půda). Se stupňováním dávek kejdy prasat tato efektivnost klesá na 5,06–5,67 Kčs. Kčs⁻¹ (obr. 2). Nejpozoruhodnějším poznatkem těchto pokusů je zjištění, že ekonomická účinnost nákladů na hnojení ekvivalentními dávkami NPK živin v průmyslových hnojivech nedosahuje úrovně účinnosti kejdy prasat i při vysokých nákladech na její skladování (obr. 2). Zjištěné náklady na hnojení kejdou prasat včetně těchto nákladů na skladování, dopravu do vzdálenosti 8 km, využití

mobilitních prostředků pro aplikaci kejdy 150 dnů v roce činí 23,60 Kčs .
t⁻¹. Zvýšení hrubé rostlinné produkce na 1 t kejdy dosahuje 65–100 Kčs
a je tedy vzhledem k vynaloženým nákladům na hnojení 3–4krát vyšší.

Závěr rozboru výsledků a diskuse

V tomto příspěvku jsme ekonomicky vyhodnotili technologii hnojení, sušení a čistírenského zpracování kejdy prasat.

Dosažené výsledky jednoznačně dokazují, že technologie hnojení kejdou prasat je ze všech prověřovaných způsobů zpracování a využití kejdy prasat nejefektivnější.

Zvýšení hrubé rostlinné produkce hnojením významně převyšuje vložené náklady na hnojení. I když neuvažujeme tento efekt, je hnojení ekonomicky výhodnější i z hlediska celkových přímých provozních nákladů a produktivity práce, jak ukazuje zjištěná ekonomická charakteristika porovnávaných nejdůležitějších technologických systémů (tab. II).

II. Výsledné ekonomické zhodnocení hnojení a čistírenského zpracování kejdy prasat

		Hnojení (včetně skladování)		Čistírenské zpracování	
		autocisterna 3,5 m ²	autocisterna 10 m ²	anaerobní způsob	aerobní způsob (bez další manipulace)
PPN t ⁻¹ kejdy	Kčs	15–18	11–15	57	25–28
PPN kg ⁻¹ přírůstku masa	Kčs	0,25–0,32	0,18–0,24	0,75	0,40–0,42
IN na ustájený kus ve výkrmu	Kčs	440–480	460–500	930	650
PP ks prasat na 1 pracovníka		2250	3500–4500	1250	900

PPN – přímé provozní náklady

IN – investiční náklady

PP – produktivita práce

Zjištěné parametry prokazují výhodnost aplikace kejdy prasat velkoobjemovou autocisternou. V praxi zjištěné poměrně nízké provozní náklady ve velkoprovozech jsou dosahovány více méně kontinuálním způsobem rozvozu, který však v mnoha případech nerespektuje nejvhodnější termíny aplikace kejdy v rostlinné výrobě. Hnojí se vysokými resp. maximálními dávkami kolem 100 t kejdy na 1 ha, že výrobci se většinou snaží kejdu spíše likvidovat než racionálně využívat.

Pro zvýšení efektivity hnojení kejdou prasat je třeba respektovat zásady uvedené v metodice „Hnojení kejdou prasat“ (Škarda, Jelínek, Zelená 1973) a ve směrnících o nezásadné manipulaci a hnojení kejdou skotu a prasat z července 1975. V těchto případech lze pak očekávat, že zvýšený efekt z hnojení kejdou bude nejen kompenzovat případné zvýšené náklady na hnojení, ale současně přispěje k ochranné prostředí.

Mají-li být respektovány zásady hospodárního a hygienicky bezpeč-

ného využití kejdy prasat v rostlinné výrobě, je nutno zabránit kumulaci producentů kejdy a nepřekračovat koncentraci prasat ve výkrmu nad 10 000 ks v jednom objektu. Územní rozmístění velkovýroby prasat nesmí přehlížet skutečnost, že efektivní využití kejdy závisí na výměře půdy určené ke hnojení.

Provádíme-li komplexní ekonomické hodnocení určité technologie zpracování a manipulace s kejdou prasat, musíme brát v úvahu nejen náklady na využívání nebo likvidaci, ale postihnout i související efekty či ztráty.

SOUHRN

V letech 1971–1975 jsme ověřovali ve výzkumu i v provozních podmínkách rentabilitu hlavních technologií využívání případně i nežádoucí likvidace kejdy prasat: hnojení, sušení a čistírenské zpracování.

Dosažené výsledky jednoznačně prokázaly, že technologie hnojení kejdou prasat je ze všech prověřovaných technologií nejefektivnější. Dokazují to hlavní ekonomické ukazatele (provozní náklady, produktivita práce a rentabilita). Při dodržení zásad systematického hnojení kejdou prasat je také záruka ochrany životního prostředí.

Literatura

- BLÁHA, K.: Technologické a technické řešení způsobů využití výkalů prasat v zemědělské výrobě. [Závěrečná zpráva.] Praha, VÚZT 1975.
- GABRIEL, J.: Vliv jednotlivých technologických řešení zpracování, manipulace a využití výkalů prasat z velkokapacitních provozoven na životní a přírodní prostředí. [Závěrečná zpráva.] Praha, IHE-ÚHOK 1975.
- JONÁŠ, J.: Čistírenské způsoby zpracování výkalů prasat. [Závěrečná zpráva.] Praha, Hydroprojekt 1975.
- KASPAR, F. a kol.: Manipulace, zpracování a využití výkalů z velkokapacitních provozů na výrobu vepřového masa. [Závěrečná zpráva – syntetická.] Kostelec n. Orli., VÚCHP 1975.
- MACH, M.: Aerobní čištění výkalů prasat – experimentální ČOV Rýcholka. [Závěrečná zpráva.] Praha, VŠCHT 1975.
- MEJKAL, Č.: Technické řešení mechanizace a automatizace linek na zpracování a manipulaci prasečích výkalů. [Závěrečná zpráva.] Praha, VÚZS 1975.
- ŠIMERDA, P.: Ekonomika nejvhodnějších variant zpracování, manipulace a využívání výkalů z velkokapacitních zařízení pro chov prasat. [Závěrečná zpráva.] Kostelec n. Orli., VÚCHP 1975.
- ŠKARDA, M.: Vliv klasických statkových hnojiv na půdu a rostlinu v osevním postupu při různém minerálním hnojení. [Závěrečná zpráva.] Praha, ÚVR 1973.
- ŠKARDA, M.: Hnojení kejdou prasat. [Závěrečná zpráva.] Praha, ÚVR 1975.
- ŠKARDA, M., JELÍNEK, T., ZELENÁ, L.: Hnojení kejdou prasat. Metodika č. 17–18. Praha, ÚVTI 1973.
- ŠKARDA, M., PETŘÍKOVÁ, V.: Vliv hnojení kejdou prasat na půdní úrodnost, koloběh živin a na bilanci organické hmoty v zemědělství. [Závěrečná zpráva.] Praha, ÚVR 1975.
- ŠKARDA, M., ZUBR, J.: Ekonomická efektivnost hnojení kejdou prasat. [Závěrečná zpráva.] Praha, ÚVR 1975.

Došlo dne 7. 4. 1976

Adresa autorů:

Ing. Pavel Šimerda, Výzkumný ústav pro chov prasat, 517 41 Kostelec nad Orlicí

Ing. Milan Škarda, CSc., Výzkumný ústav rostlinné výroby, 161 06 Praha - Ruzyně

K 50. NAROZENINÁM doc. ing. DIMITRIJE CHOMY, CSc.

Dne 6. prosince 1976 se dožil v plné tvůrčí činnosti padesátých narozenin doc. ing. Dimitrij Choma, CSc., člen redakční rady časopisu Zemědělská ekonomika a vedoucí katedry ekonomiky zemědělství na Vysoké škole ekonomické v Praze.

Jubilant patří nesporně mezi přední čs. zemědělské ekonomy a jeho pedagogická, vědeckovýzkumná, politickovychovná, propagandistická a publikační činnost je široce známa. Jde o činnost velmi rozsáhlou a se širokým záběrem nejrozličnějších problémů týkajících se ekonomiky socialistického zemědělství, zvláště ekonomiky JZD, v níž nejen vychoval řadu nových odborníků — zemědělských ekonomů — a v níž teoreticky obohatil poznatky tohoto poměrně mladého vědního odvětví, ale v níž zároveň vždy prokazoval přednosti socialistického výrobního způsobu v zemědělství a poskytoval velmi cenné rady zejména zemědělskodružstevní praxi, jak tyto přednosti ještě více prohlubovat a jich plně využívat pro rozvoj celého našeho zemědělství a pro stále vyšší životní úroveň jeho pracujících.

Jako syn drobného rolníka v Chmelově (okr. Bardějov) poznal těžký úděl a drinu chudého venkovského lidu na východním Slovensku. Proto se rozhodl věnovat všechny svoje síly pro jejich lepší budoucnost. Po svém dvouletém učitelském působení v Sabinově odchází v roce 1949 na VŠPHV do Prahy, kterou v roce 1953 úspěšně absolvuje a zůstává na ní dále činný (později na VŠE) na katedře ekonomiky zemědělství. Zde také v roce 1958 obhájí kandidátskou disertační práci věnovanou problémům rozšířené reprodukce v JZD a stává se kandidátem ekonomických věd. V roce 1963 se stává docentem ekonomiky zemědělství a zároveň vedoucím této katedry, jímž je dodnes.

Výsledkem jeho velmi úsilovné vědeckovýzkumné činnosti jsou nejen významné závěrečné zprávy o vyřešených výzkumných úkolech, obsahující nové poznatky v oblasti reprodukce v JZD, substituce živé práce prací zhmotnou, ekonomické efektivnosti a diferenciaci v zemědělství apod., ale také řada jeho knižních publikací a více jak 140 odborných studií a článků jak v odborných časopisech domácích i zahraničních, tak v denním tisku.

I když není možné v tomto krátkém článku nejen zhodnotit, ale ani vyjmenovat všechny jeho publikované práce, přesto je třeba vyzdvihnout především jeho knihy „Rozšířená reprodukce v JZD“, „Společné fondy v JZD“ (kterou napsal spolu s ing. J. Matouškovou, CSc.), „Reprodukce v JZD“ a „Mezipodnikové srovnání v zemědělství“, které i přes svoji vysokou odbornou úroveň a v mnohém směru i objektivnost byly vždy psány tak, aby se zároveň staly důležitým pomocníkem zemědělské praxe.

Tomuto základnímu charakteristickému rysu veškeré jubilační vědeckovýzkumné i vědeckopedagogické činnosti, tzn. jejímu úzkému sepětí se zemědělskou praxí a s jejími potřebami, byly podřízeny i jeho studie a články a zvláště pak velmi rozsáhlá politickovychovná a propagandistická činnost. Jako lektor ÚV KSČ, CZV KSČ na VŠE, Socialistické akademie atd. svými přednáškami a vystoupeními na nejrozličnějších celostátních, oblastních či okresních seminářích nejen objasňoval a objasňuje rozmanité problémy ekonomiky socialistického zemědělství, ale především ukazuje cesty a možnosti takového jejich řešení v zemědělské praxi, které by ještě více využilo a znásobilo přednosti plánovitého řízení socialistické zemědělské velkovýroby.

Velmi rozsáhlá je i recenzní a opo- nentská činnost doc. Chomy. Každoročně vypracovává desítky recenzních a opo- nentských posudků k různým domácím i zahraničním odborným publikacím a materiálům, k vědeckým a kandidátským disertačním pracím apod. Sám je nejen školitelem vědeckých aspirantů, ale i předsedou komise pro obhajoby kandidátských disertačních prací, členem různých vědeckých rad, členem ekonomického odboru ČSAZ, členem různých redakčních rad, ediční komise SZN atd.

Nelze při této příležitosti nevzpomenout i dlouholeté a stále aktivní jubilační činnosti ve Svazu československo-sovětského přátelství, kde pracoval v nejrozličnějších funkcích a je nyní místo-

předsedou ČSV na VŠE a členem před-
sednictva OV SČSP v Praze 3.

Tato krátká zmínka k životnímu ju-
bileu doc. Chomy nemůže ani zdaleka
obsáhnout velmi bohatou a rozmanitou
jubilantovu činnost vědeckou, pedago-
gickou, politicko-výchovnou, propagandis-

tickou, publikační, organizační i veřej-
nou, která učinila doc. Chomu známou
osobností. Jeho obětavá práce jak pro
rozvoj vědy, tak pro rozvoj socialistické
zemědělské velkovýroby je vážena a oce-
ňována nejen u nás, ale i v bratrských
socialistických zemích.

*Prof. ing. K. Svoboda, CSc., předseda redakční rady časopisu Zemědělská eko-
nomika*

VÝMENA POZNATKOV O PROBLÉMOCH INTENZIFIKACE POĽNOHOSPODÁRSKEJ VÝROBY A ZVYŠOVANIA PRODUKTIVITY PRÁCE V POĽNOHOSPODÁRSTVE

*V Stavropolskom vedeckovýskumnom ústave poľnohospodárstva sa konala od
29. septembra do 5. októbra 1975 medzinárodná vedeckometodická porada, ktorá pre-
rokovávala teoreticko-metodické a praktické problémy ekonomicky účinnej intenzi-
fikácie poľnohospodárskej výroby a zvyšovania produktivity práce v poľnohospo-
dárstve.*

*Okrem referátov a diskusie na túto ústrednú tému prerokovali sa tiež vý-
skumné výsledky, ktoré sa dosiahli riešením medzinárodne koordinovaných tém
a určil sa postup ďalšej koordinácie na roky 1976—1980, ako aj miesto, dátum ko-
nania a program budúcej medzinárodnej vedeckometodickej porady.*

*Na porade sa zúčastnili riaditelia a vedeckí pracovníci z výskumných ústavov
ekonomiky poľnohospodárstva a výživy Bulharska, Československa, Juhoslávie, Ma-
ďarska, Nemeckej demokratickej republiky, Poľska, Rumunska a Sovietskeho zväzu
a konzultant poľnohospodárskeho odboru zo sekretariátu RVHP.*

V úvode konštatoval predsedajúci aka-
demik VASCHNILU N. P. Alexand-
rov, riaditeľ Všeľvázového výskumného
ústavu poľnohospodárskej ekonomiky v
Moskve, že periodické vedeckometodické
porady zamerané na dôležité okruhy vy-
braných problémov ekonomiky poľnohospo-
dárstva účinne prispeli k rozpracovaniu
otázok:

— ekonomického hodnotenia poľnohospo-
dárskeho pôdneho fondu,

— hodnotenia miesta a významu poľno-
hospodárstva v národnom hospodár-
stve,

— funkcie a účinnosti systému finanč-
no-ekonomických nástrojov plánového
riadenia poľnohospodárstva,

— integrácie poľnohospodárstva s iný-
mi odvetviami národného hospodárstva,

— rozvoja poľnohospodárstva na prie-
myslenej základni,

— normovania, klasifikácie a tarifi-
kácie práce.

V rámci prvého bodu rokovania pred-
niesli účastníci porady spolu 16 referá-

tov. Analyzovali sa v nich problémy in-
tenzifikácie poľnohospodárstva s ohľadom
na zvláštnosti výrobného a reprodukč-
ného procesu pri prebiehajúcej koncent-
racii, špecializácii a integrácii v jed-
notlivých krajinách. Osobitná pozornosť
sa venovala problematike určovania ob-
jektivizovaných kritérií a ukazovateľov
efektívnej intenzifikácie, zvyšovaniu
efektívnosti výroby všeobecne i so zre-
telom na uplatňovanie intenzifikačných
prvkov jednotlivo, alebo v komplexnom
ucelenom systéme tak v oblasti výrobnéj
a investičnej, ako aj v medzipodnikovej
a agropriemyselnej kooperácii.

Z referátov vyplynulo, že proces in-
tenzifikácie, prebiehajúci vo všetkých
zúčastnených krajinách, má spoločné
znaky, ale môže mať v konkrétnych pod-
mienkach aj svoje špecifické črty.

Pre tempo intenzifikácie a najmä pre
ekonomicky efektívnu intenzifikáciu je
dôležité, aby sa dbalo na ekonomickú
účelnosť štruktúry investícií. Efektívnosť
intenzifikačného procesu znižuje najmä
neopodstatnené uplatňovanie amortizova-
ných, zastaralých strojov a technológií
a nákladná výstavba ustajňovacích a

iných stavebných priestorov. Intenzifikačný proces brzdi tiež skutočnosť, že pre niektoré odvetvia sa doteraz nepodarilo vyriešiť podmienkam veľkovýrobných foriem výroby odpovedajúcu mechanizáciu a ekonomicky primeraný, optimálny rozmer výrobnej koncentrácie, čo záporne pôsobí na rozvoj týchto odvetví a znižuje efektívnosť poľnohospodárstva.

Pre intenzifikáciu je dôležitá najmä investičná politika a v nej vzťahy medzi cenami investičných celkov a účinnosťou ich pôsobenia na intenzitu výroby, produktivitu práce, vlastné náklady a rentabilitu výroby. Pravda, nemožno vychádzať z jednostranného posudzovania a nadhodnocovania významu nákladovosti a rentability, pretože to by mohlo viesť k takým nesprávnym rozhodnutiam v investičnej politike, ktoré by obmedzili možnosti zvyšovania efektívnosti poľnohospodárstva v budúcnosti. Vyhodnotenie doterajších skúseností však ukazuje, že ekonomicky neefektívna intenzifikácia sa prejavuje vo zvyšovaní fondovej náročnosti najmä v dôsledku nekomplexného vybavovania výrobného procesu fondmi. Pri posudzovaní efektívnosti poľnohospodárstva nemožno hodnotiť poľnohospodárstvo izolovane, ale vždy s ohľadom na jeho funkciu v rámci národného hospodárstva a na väzbu s inými odvetviami.

Z metodického hľadiska možno považovať za kritérium správnej voľby ukazovateľov efektívnosti poľnohospodárstva — možnosť prijať účinné nápravné opatrenia. Ako východisko sa žiada uplatniť makroekonomické hľadiská, v ktorých sa rešpektuje priorita celospoločenských ekonomických cieľov. Tým treba podriaďiť aj kritériá a ukazovatele efektívnosti intenzifikácie. Tendencie v intenzifikačnom procese, keď hrubá poľnohospodárska výroba rastie rýchlejšie než čistá produkcia, keď rast hodnoty výrobných fondov prevyšuje prírastok hrubej produkcie, sú vcelku negatívne, ale môžu sa tak javiť niekedy aj v dôsledku uplatňovania nekomplexnej a teda nevhodnej sústavy ukazovateľov. Dôležité je preto uplatňovať takú sústavu ukazovateľov, ktorá v komplexe a pri tzv. systémovom poňatí zvolených ukazovateľov umožní posúdiť efektívnosť intenzifikácie poľnohospodárstva tak z hľadiska národného hospodárstva, ako aj z hľadiska odvetvia a jednotlivých podnikov. Kritérium a ukazovatele efektívnosti musia odpovedať povahe socialistického spôsobu výroby a musia byť podmienené pôsobením ekonomických zákonov socializmu. Hlavné kritérium — zvyšovanie spoločenskej produktivity

práce — vyjadruje na úrovni národného hospodárstva ukazovateľ objemu národného dôchodku, na úrovni odvetvia objem čistej produkcie a na úrovni podniku objem hrubého dôchodku. Efektívnosť odvetvia sa má posudzovať v porovnateľných ukazovateľoch predovšetkým v dlhších časových obdobiach. V jednotlivých prípadoch treba v záujme porovnateľnosti uplatňovať nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne naturálne ukazovatele. Pri hodnotovom vyjadrení efektívnosti intenzifikácie treba ešte stále počítať s vplyvom rozdielnej úrovne a relácií cien tak inputu, ako aj outputu. Cestou pre účinnú intenzifikáciu je predovšetkým cieľavedomé a čo najširšie uplatňovanie vedeckotechnického pokroku a zmena poľnohospodárskej práce na priemyselnú prácu. Významnými prvkami sú chemizácia, meliorácia, selekcia, plemenitba, štruktúrne premeny hospodárstva atď.

V oblasti ekonomiky sa v záujme regulácie cenových vplyvov žiada cieľavedome uplatňovať limitné ceny výrobných prostriedkov — strojov, hnojív, chemikálií, krmív atď. — vo vzťahu k parametrom ich úžitkových hodnôt. Pri rozhodovaní o umiestňovaní investičných zámerov treba vychádzať z komplexného vyhodnotenia podmienok a výsledkov.

Pre prognózovanie efektívnosti intenzifikácie treba uvažovať tak úrodnosť pôdneho fondu a úžitkovosť hospodárskych zvierat, ako aj vybavenosť fondmi, ceny výrobných prostriedkov, výšku odmien za vynakladanú živú prácu a pod. (v oblastiach, kde je nižšia úroveň odmien, treba zákonite očakávať ich rýchlejší rast a v dôsledku toho za inak rovnakých podmienok relatívne nižšiu efektívnosť).

Základnou cestou zvyšovania efektívnosti musí byť znižovanie nákladov na jednotku produkcie systémovým uplatňovaním intenzifikačných prvkov pri rešpektovaní prioritných národohospodárskych hľadísk. Dôležité je najmä správne určiť pomer medzi novými investíciami a rekonštrukciou využívaných zariadení. Prax ukázala, že často je efektívnejšia rekonštrukcia, pretože ňou možno s menšími vkladmi dosiahnuť za kratšiu dobu rovnaké výsledky. Nová výstavba by mala byť všestranne zdôvodnená a spojená s uplatňovaním úzkej špecializácie a kooperácie výroby. Vedeckotechnický pokrok v poľnohospodárstve nutne vyžaduje prehĺbenie delby práce, zdokonalenie organizácie výroby a medziodvetvových vzťahov. Za týchto predpokladov sa jeho uplatňovanie pre-

javi vo zvyšovaní efektívnosti poľnohospodárskej výroby.

V druhej časti rokovania referovali zástupcovia koordinačných ústavov o dosiahnutých výskumných výsledkoch a o ďalšom postupe riešenia koordinovaných výskumných úloh.

O *metódach normovania, klasifikácie a tarifikácie ako o základe vedeckej organizácie práce v poľnohospodárstve* referoval prof. H. Fridrich (NDR). Uviedol, že hlavnou úlohou na tomto úseku bolo rozpracovať metódy typových riešení normatívo pre vedeckú organizáciu práce v rastlinnej výrobe, unifikáciu metód kolektívneho rozhodovania, metód normovania a normy kvality. V klasifikácii a tarifikácii sa nezaznamenali významnejšie pokroky. Žiada sa unifikovať obsah jednotlivých poňatí a dopracovať metódy klasifikácie práce v oblasti riadenia a plánovania.

Porada konštatovala kladné výsledky spolupráce a zhodla sa na potrebe prejsť od riešenia metodických otázok k praktickému riešeniu klasifikácie a tarifikácie. Pre tento účel sa žiada vypracovať s ohľadom na nové technológie:

- vzorovú metodiku normovania,
- vzorovú klasifikáciu pracovných procesov a druhov práce,
- vzorový tarifnoklasifikačný katalóg.

Koordinujúci ústav vypracuje súhrnnú správu za päťročnicu a program výskumu na budúce päťročné obdobie.

O výsledkoch koordinácie témy *Integrácia poľnohospodárstva s inými odvetvami národného hospodárstva v členských štátoch RVHP* informovala poradu A. Kelemenová z VÚEPVŽ v Budapešti.

Referát za VNIIESCH o *jednotnej metodike porovnávania ukazovateľov produktivity práce v poľnohospodárstve členských krajín RVHP* predniesol kandidát ekonomických vied J. Karpenko. V diskusii sa konštatovalo, že jedným zo základných problémov je riešenie informačnej sústavy a porovnateľnosť vlastných nákladov v jednotlivých krajinách. Uskutočnený výskum prispel k zdokonaľovaniu metód výpočtu produktivity práce. Koordináčne pracovisko pripraví v spolupráci s ostatnými ústavmi návrh metodiky porovnávania produktivity poľnohospodárskej práce v členských štátoch RVHP.

O *ekonomických problémoch rozvoja poľnohospodárstva na báze jeho spriemyselnovania* referoval prof. A. Voš (PLR). Porada odporučila koordinátorovi pripraviť na prerokovanie podrobný plán výskumu so zreteľom na návrhy spolupracujúcich ústavov.

Informáciu o práci Koordináčného strediska na tému *Výskum a uplatňovanie matematických metód a samopočítacej výpočtovej techniky v poľnohospodárstve* predniesol J. Kunc, riaditeľ VÚEZVŽ v Prahe.

V poslednom bode programu sa prijal návrh riaditeľa VÚEPVŽ v Budapešti prof. J. Mártona, aby sa nasledujúca vedeckometodická porada s účasťou riaditeľov a popredných vedeckých pracovníkov ústavov ekonomiky poľnohospodárstva členských štátov RVHP a FRJ konala v roku 1977 v Budapešti s programom:

- ekonomická efektívnosť poľnohospodárskej výroby a kvalita produkcie,
- postup koordinácie výskumných úloh.

Z rokovaní vyplynuli pre zúčastnené strany závery o potrebe:

- pokračovať vo výskume koordinovaných tém a poskytnúť koordináčnym pracoviskám informácie potrebné na riešenie úloh a na vypracovanie súhrnných správ,

— vypracovať súhrnné správy za koordinované tematické okruhy problémov s ohľadom na potreby hospodárskej politiky,

— do konca roku 1976 rozoslať všetkým zainteresovaným ústavom rámcový návrh tém pre referáty na poradu v Budapešti r. 1977.

Účastníci vedeckometodickej porady navštívili v rámci exkurzie popredné poľnohospodárske podniky Stavropolského kraja — štátny majetok „Temizbelskij“ a kolchoz „Rossija“, ako aj účelové pokusné hospodárstva Stavropolského vedeckovýskumného ústavu poľnohospodárstva „Michajlovskoje“ a „Špakovskoje“, ako aj Karačajevsko-Čerkeskú poľnohospodársku pokusnú stanicu.

Prednesené referáty ako aj iný dokumentačný materiál z porady je k dispozícii v dokumentačných strediskách VÚEZVŽ v Prahe a VÚEPVŽ v Bratislave.

Ing. Jaroslav Korbíni, CSc., Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a výživy, Bratislava

ZÁVĚREČNÉ ZPRÁVY OBHÁJENÉ NA PROVOZNĚ EKONOMICKÉ FAKULTĚ VŠZ V PRAZE

Na provozně ekonomické fakultě Vysoké školy zemědělské v Praze byly v průběhu páté pětiletky obhájeny tyto práce

Katedra zemědělské ekonomiky:

Výzkum intenzity zemědělství (prof. ing. C. Ledl, DrSc.). Obhájená zpráva obsahovala závěry druhé, třetí a čtvrté etapy úkolu. Cílem výzkumu bylo objasnit teoretické otázky intenzity zemědělské výroby a vyčíslování ukazatelů, dále pak konkrétní rozbor mezinárodní úrovně, celostátní úrovně a úrovně intenzity výroby jednotlivých odvětví v ČSSR. Výsledky obohacují dosavadní poznání základních tendencí a širších ekonomických souvislostí intenzity zemědělské výroby a jsou využitelné jako základ dalšího teoretického zkoumání intenzity zemědělské výroby. Práce prokázala souvislosti mezi skutečným vývojem zemědělské výroby a modelovými regresními závislostmi. Tím ověřila možnost použití modelových (prostorových) regresních závislostí k extrapolaci vývojových tendencí.

Substituce živé práce prací zvěčnělou v zemědělské výrobě (prof. ing. J. Pič, CSc.). Výsledky výzkumného úkolu přinášejí poznatky základního významu z oboru vývoje fondové náročnosti zemědělské výroby ve vztahu k vývoji produktivity práce a z oboru hodnocení efektivnosti substituce živé práce prací minulou v zemědělství. Dochází se k závěrům, že substituce není dostatečně efektivní. Tato situace je historicky přechodného charakteru; prolínání substitučních a intenzifikačních procesů je v souvislosti s územním uspořádáním zemědělské výroby. Stanoví se metodologie výzkumu substitučních procesů s použitím moderního ekonomického kvantifikačního aparátu, který umožňuje daleko zpřesnit optimální kombinaci základních faktorů zemědělské výroby a dosáhnout stejného ekonomického efektu při snížení jak materiálových nákladů, tak pracovních sil.

Sledování a hodnocení hlavních naturálních a peněžních ukazatelů zemědělského výrobního procesu v ČSSR – kraj Středočeský, Západočeský a Severočeský (prof. ing. J. Pič, CSc.). Cílem výzkumu bylo sledování a vyhodnocování naturál-

ních i peněžních ukazatelů, charakterizujících výrobní proces socialistických podniků Středočeského, Západočeského a Severočeského kraje. Jednotná soustava ukazatelů umožňuje srovnání výrobního procesu podniků na úrovni jednotlivých výrobních oblastí.

Direfenciace v ekonomickém rozvoji JZD (ing. J. Hurta, CSc.). Cílem úkolu byla analýza důchodové situace v JZD různé ekonomické úrovně, která hospodaří v přibližně stejných přírodních podmínkách, spolu se srovnáním hloubky diferenciací, roztríděním JZD do skupin podle dosaženého stupně zabezpečení osobní a společenské spotřeby i akumulace.

Katedra řízení:

Problémy vedení lidí a pracovních činností v zemědělských výrobních podnicích (prof. ing. V. Pilišek, CSc.). Hlavní závěr dílčího výzkumného úkolu spočívá ve zdůraznění systémového pojetí zemědělských podniků, respektování obecných principů vytváření jejich struktur chování. Rozhodující úlohu sehrávají lidé. Zvláště vedoucí pracovníci, charakterizovaní politickou a odbornou zdatností a s vysokými morálními vlastnostmi, rozhodují o výsledcích zemědělských podniků. Proto se stává aktuálním podnik, kde je aplikován styl řídicí práce, správné využívání motivačního mechanismu a využívání principů orientační fáze metody tvorby struktur řízení v zemědělských velkovýrobních podnicích.

Cíle socialistického zemědělského podniku (prof. ing. V. Pilišek, CSc., ing. V. Vávra, CSc.). Práce založená na rozboru rozhodovacích procesů v socialistických zemědělských podnicích přináší návrh schématu obecného komplexního podnikového cíle, který musí postihnout všechny základní oblasti, jichž se působnost podniku dotýká.

Rozbor principů řešení dlouhodobé zainteresovanosti řídicích pracovníků (prof. ing. V. Pilišek, CSc., ing. V. Bašek). Efektivní využití činitelů ovlivňujících pracovní motivaci řídicích pracovníků předpokládá poznání těchto motivačních

faktorů a zjištění míry jejich uspokojování v podmínkách podniku. Výsledky tohoto výzkumu prokázaly opodstatněnost výchozí hypotézy o možných rezervách v řídicí práci na OP Tachov a vedly k návrhu potřebných opatření.

Katedra organizace:

Výzkum metod rozborů a hodnocení pracovních procesů s ohledem na pracovní režim u ošetrovatelů v živočišné výrobě (prof. ing. L. Vrba, CSc.). Závěrečná zpráva dílčího úkolu, která se skládá ze tří částí obhájených společně, shrnuje výsledky výzkumu všech uvažovaných dílčích oblastí problematiky rozborů pracovních procesů v živočišné výrobě: metodiku rozborů pracovních procesů, výsledky rozborů provedených v chovech dojníc a výsledky rozborů provedených v chovech nosnic. Oponentské posudky i výsledky jednání oponentní komise vyzdvihly, že většina závěrů výzkumného úkolu je v současné době již realizována v zemědělské praxi a že vyřešený úkol je přínosem v teoretické i praktické oblasti racionalizace práce.

Teorie optimální organizace výroby v socialistických zemědělských podnicích a v nadpodnikové sféře na základě vhodné kombinace výrobních faktorů (doc. ing. Č. Suchý, CSc.). Hlavním závěrem výzkumného úkolu je zjištění nutnosti trvalé existence podnikových funkcí v období socialismu při jakémkoliv dílčím rozvoji sil. Rozvoj výrobních sil může způsobit při zachování podnikových funkcí jejich rozdělení mezi celou hierarchii organizačních útvarů, jež se mohou při dalším rozvoji výrobních sil vytvořit.

Katedra operační a systémové analýzy:

Dynamizované modely výroby pro využívání v kooperačních organizacích zemědělských podniků (ing. L. Vrána, CSc.). Závěrečná zpráva přináší teoretické i metodologické řešení otázek vyplývajících z problematiky dynamizace modelového chování podniků v delším časovém horizontu. Teoreticky vypracované a zdůvodněné modely byly ověřovány v zemědělské praxi a oponentské posudky i výsledky jednání oponentní komise ocenily použitelnost závěrů vyřešeného úkolu jak pro praktické potřeby plánování zejména v nových kooperačních zemědělských organizacích, tak pro výukové účely při přípravě odborníků na provozně ekonomické fakultě.

Katedra práva:

Sociální a právní aspekty modelů socialistických zemědělských podniků v

podmínkách ekonomické reformy (doc. dr. P. Vokatý, CSc.). Závěry úkolu, který se skládal z pěti etap postupně obhájených, shrnují výsledky všech dílčích okruhů problematiky právních modelů socialistických zemědělských podniků. Jednotlivé dílčí okruhy: právní formy socialistických zemědělských organizací v ČSSR, právní otázky pracovních vztahů v zemědělství, úkoly JZD jako společenské organizace, hospodářskoprávní vztahy zemědělských organizací, pozemkové vztahy zemědělských organizací. Bylo doporučeno, aby řešitelé se v nadcházejícím období věnovali zejména problematice kooperace a integrace v rámci agrokomplexu.

Katedra neslovanských jazyků:

Počátky výuky zemědělství na vysokých školách v Praze (fakultní úkol) — dr. B. Němečková.

Institut tropického a subtropického zemědělství:

Zemědělství a výživa v rozvojových zemích (syntetická zpráva hlavního úkolu) — koordinátor doc. ing. F. Pospíšil, CSc. *Úloha zemědělského družstevnictví v rozvojových zemích se zvláštním zřetelem na výrobní družstva — na příkladu Indie* (ing. J. Hodis, CSc.)

Základní problémy kolonizace a agrárních reforem v rozvojových zemích (ing. M. Novotný)

Zušlechťování masné produkce u západoafrické ovce zakrslé (ing. I. Šáda, CSc., doc. dr. F. Vohradský, CSc.)

Introdukce některých teplomilných rostlin do ČSSR (ing. B. Hlava, CSc.)

Zajišťování servisní služby v oboru mechanizace polní výroby v rozvojových zemích (ing. J. Oubrecht, CSc.)

Výzkum životnosti výrobků zemědělského strojírenství v podmínkách rozvojových zemí Afriky (ing. J. Jára, CSc.)

Externisté:

Plánování a řízení v zemědělských podnicích (syntetická zpráva hlavního úkolu) — koordinátor doc. ing. A. Slabý, CSc.

Organizace řízení v zemědělském velkovýrobním podniku (doc. ing. A. Slabý, CSc.)

Vliv inovací na změny řízení v zemědělských podnicích (doc. ing. A. Slabý, CSc.)

Vliv koncentrace zemědělské výroby na plánování a využití věcných činitelů výroby (doc. ing. H. Petrášková, CSc.)

Doktorská disertační práce

Prof. ing. Ctibor Ledl, CSc.: *Ceny zemědělských výrobků a metody jejich stanovení*. Z rozboru provedeného v práci vyplývá, že v zemědělství na daném stupni jeho rozvoje se stanovení tržních (nákupních) cen zemědělských výrobků řídí specifickým typem tržní výrobní ceny, který odpovídá převládajícím výrobním vztahům v zemědělství i specifickým podmínkám zemědělské výroby a současně vychází též z existujících určujících výrobních vztahů v socialistickém národním hospodářství. Při praktické cenové tvorbě v zemědělství je třeba z tohoto specifického typu tržní výrobní ceny vycházet. Základem, z něhož je možno pro dané časové období stanovit tržní (nákupní) ceny zemědělských výrobků, je modifikovaná tržní výrobní cena, kterou autor práce doporučuje za základ kalkulací cen zemědělských výrobků.

Kandidátské disertační práce
Ing. Augusto Caetano Joao: *Ekonomické problémy rozvoje zemědělství v Angole*.

Doc. ing. Otakar Macháček, CSc., provozně ekonomická fakulta VŠZ, Praha-Suchbát

Ing. Josef Kvietok: *Výzkum ekonomické efektivity pastevního odchovu mladého hovězího dobytka z nížinných oblastí na horských pastvinách a jeho vlivu na mléčnou užitkovost*.

Ing. Jiří Hodis: *Základní problémy zemědělského družstevnictví v Indii*.

Ing. Vojtěch Vávra: *Návrh řešení obecného cíle zemědělských podniků*.

Ing. Abul Quasem: *Koncepce rozvoje zemědělství v Bangladéši se zvláštním zřetelem ke konzumním obilovinám*.

Ing. Jaroslav Fogl: *Rozbor intenzity živočišné výroby na vybraném souboru JZD Středočeského kraje*.

Ing. Josef Vepřek: *Některé problémy dynamiky organizačních útvarů v socialistických zemědělských podnicích*.

Habilitační práce:

RSDr. Jaroslav Ledašil, CSc.: *Racionalizace dodavatelsko-odběratelských vztahů v zemědělství*.

Ing. Josef Oubrecht, CSc.: *Využití traktorů a žacích mlátiček v aridních a semiaridních oblastech*.

Z VEDECKÉHO ŽIVOTA PEF VŠP V NITRE

Při plnění strategické úlohy — spojit přednosti socialismu s vymoženostmi vedeckotechnické revoluce — sme sa dostali k medzníku, keď sa veda stáva rozhodujúcou výrobnou silou, keď potrebujeme vedeckú analýzu ďalšieho rozvoja socialistického poľnohospodárstva a tomu zodpovedajúce ciele a prostriedky na ich dosiahnutie. Pri všetkej skromnosti a kritikej náročnosti možno konštatovať, že PEF VŠP v Nitre pri plnení tejto úlohy v rokoch piatej päťročnice zodpovedne splnila svoje poslanie. Vedeckovýskumný potenciál fakulty bol zapojený do riešenia najnaliehavejších problémov ekonomického a sociálneho rozvoja československého poľnohospodárstva. Výsledky výskumu boli v priebehu riešiteľského obdobia aktívne využívané pri prehľbovaní spoločenskej delby práce, pri vyrovnávaní úrovne hospodárstva podnikov nachádzajúcich sa v rovnakých výrobných podmienkach, pri zdokonaľovaní systémov riadenia tzv. veľkých poľnohospodárskych systémov a pri socialistickej humanizácii práce.

Celkove fakulta riešila v rokoch 1971 až 1975 27 výkonných výskumných úloh; z toho 4 úlohy štátneho programu základného výskumu, 6 úloh štátnych programov ekonomického výskumu, 1 úlohu štátnych programov technického výskumu, 10 rezortných úloh a 6 úloh fakultného plánu. Zo všetkých výskumných úloh boli spracované a obhájené záverečné správy.

Výsledky vedeckovýskumnej činnosti fakulty z 5. päťročnice neprinášajú z hľadiska svetovej vedy revolučné či úplne nové poznatky. Ich význam spočíva

v tom, že dokompletizujú poznanie ekonomickej teórie rozvoja poľnohospodárskej výroby, že sa v nich zásadne smery ekonomiky, organizácie a riadenia konkretizujú na podmienky poľnohospodárstva ČSSR a osobitne SSR, že poskytujú metodiku pre hodnotenie stupňa ekonomickeho rozvoja socialistických poľnohospodárskych podnikov. Z tohoto hľadiska treba oceniť najmä výskumné úlohy spadajúce pod hlavnú úlohu štátneho plánu základného výskumu Rozvoj poľnohospodárskeho výrobného procesu v ČSSR. Tieto výskumné úlohy riešené

doc. ing. M. Branickým, CSc., doc. ing. A. Podolákom, CSc., a ing. J. Vicenom, CSc., súhrnne zhodnotili stav a príčiny ekonomickej diferenciácie poľnohospodárskej výroby v podnikovom, oblasti a medzinárodnom členení. Získané výsledky sú použiteľné pri posudzovaní príčin rozdielných hospodárskych výsledkov poľnohospodárskych podnikov. Príčiny zaostávania tzv. ekonomicky nesamostatných podnikov sú v zmysle záverov výskumu výsledkom jednak pôsobenia celkovej sústavy riadenia a jednak konkrétnej organizátorskej a riadiacej práce. Výskum ukázal, že sústava riadenia — najmä cenová politika — nedostatočne podporuje proces koncentrácie a špecializácie poľnohospodárskej výroby, zatiaľ čo úroveň riadiacej a organizátorskej práce determinuje stupeň ekonomickej konsolidácie podnikov.

Za najvýznamnejší výsledok výskumných úloh štátneho programu základného výskumu možno považovať mapy ekonomickej diferenciácie socialistických poľnohospodárskych podnikov, spracované na základe úrovne naturálnych a hodnotových ukazovateľov reprodukčného procesu v poľnohospodárstve. Mapy sú použiteľné najmä z hľadiska diferencovaného prístupu k rozvoju poľnohospodárskej výroby v nadpodnikovom riadení. V doterajšom období boli výsledky využité na úrovni krajského článku riadenia v Západoslovenskom kraji.

Z hľadiska urýchlenej využiteľnosti v rozvoji poľnohospodárskej výroby sa najvýraznejšie uplatnila výskumná úloha *Teoretické modely funkcií vedúcich pracovníkov socialistických poľnohospodárskych podnikov*, ktorú riešili prof. ing. Július Ševčík, CSc., doc. ing. A. Bezák, CSc., doc. ing. V. Hrmo, CSc., doc. ing. Michal Kalavský, CSc. a ďalší pracovníci fakulty. V tejto úlohe boli rozpracované problémy organizačných a riadiacich štruktúr vnútropodnikového riadenia, vnútropodnikovej hmotnej zainteresovanosti a profesiogramov vedúcich funkčných miest podnikového riadenia zlučených JRD. Výsledky výskumu sa aktívne využili najmä v procese zlučovania JRD, ku ktorému došlo po zverejnení materiálu predsedníctva ÚV KSČ a federálnej vlády ČSSR „Základné smery rozvoja koncentrácie a špecializácie poľnohospodárskej výroby“.

Vedúcou tézou pre vytvorenie racionálnej organizačnej štruktúry a efektívneho systému riadenia zlučených JRD je v zmysle výsledkov výskumu uplatnenie troch zásad:

— zladíť v činnosti družstva princíp demokratického centralizmu a vnútro-

družstevnej demokracie, previazať úlohy vnútrodružstevnej samosprávy a odborového hospodárskeho riadenia v duchu nového zákona o JRD;

— stanoviť pri využití odvetvového princípu organizácie a riadenia optimálny rozsah centralizácie a decentralizácie, obmedziť viacstupňovosť v riadení a správe družstva, vymedziť kompetencie funkcionárov a vedúcich pracovníkov do takej miery, aby nedochádzalo k ich prekryvaniu a aby sa tým posilnila zásada jedného zodpovedného vedúceho pracovníka;

— dôsledne využívať a ďalej posilňovať kvalifikáciu a vyspelosť tých, ktorí zabezpečujú úlohy vedúcich funkčných miest.

Ergonomický výskum v rámci úlohy *Spotreba fyzickej energie pri hlavných prácach v rastlinnej a živočišnej výrobe*, ktorú riešil ing. J. Višnovský, CSc., potvrdil, že technický pokrok vstupujúci do poľnohospodárskej výroby, mení charakter poľnohospodárskych prác a zároveň podmieňuje zmeny v spôsobe myslenia, v mentalite, postojoch a v subjektívnych hodnotách človeka vôbec. To si vyžaduje riešiť v jednote ergonomickú a sociálnu problematiku vedeckotechnickej revolúcie v poľnohospodárstve, zabezpečovať systémom organizácie práce a kvalifikácie pracovníkov podmienky pre efektívnu substitúciu fyzickej práce prácou neuropsychologickou.

Záveru výskumnej úlohy *Zavedenie metód technickej kybernetiky do vyučovacieho procesu na PEF VŠP v Nitre*, ktorej riešiteľom bol doc. ing. R. Grófik, CSc., umožnili vytvoriť knižnicu programov z jednotlivých odborných disciplín, vyučovaných na fakulte, pre postupné zavádzanie matematických metód a výpočtovnej techniky do všetkých oblastí vzdelávacieho procesu. Konkrétnym výsledkom riešenia úlohy je 8 aplikčných zošitov z profilových vedných disciplín fakulty a projekt ďalšieho budovania študijného odboru fakulty — automatizované systémy riadenia.

Rezortná výskumná úloha *Ekonomika a organizácia odvetví poľnohospodárskej výroby v podmienkach SSR*, ktorú riešili prof. ing. M. Špyrka, CSc., doc. ing. M. Branický, CSc., doc. ing. E. Ivanič, CSc., ing. Š. Kuča, CSc., ing. D. Sekerka, CSc., doc. ing. F. Valášek, CSc., doc. ing. A. Gáfel, CSc., doc. ing. P. Vaškovič, CSc., doc. ing. S. Pekárik, CSc., a prof. ing. L. Ivánka, CSc., rozpracovala normy a normatívy organizácie výrobných i pracovných procesov, podmienky a parametre ekonomickej efek-

tívnosti rastlinnej a živočíšnej výroby pri spriemyselňovaní poľnohospodárskeho reprodukčného procesu. Získané výsledky sú využiteľné z hľadiska teórie pri tvorbe výrobnno-organizačných modelov a z hľadiska praxe pri budovaní priemyslových komplexov v jednotlivých odvetviach poľnohospodárskej výroby.

Fakultné výskumné úlohy prispeli k rozvoju ekonomickej teórie novými poznatkami z algoritmizácie optimalizačných metód, ktoré najmä v rizikových podmienkach špecializovanej poľnohospodárskej výroby rozširujú poznatkovo-rozhodovaciu základňu a tým zvyšujú podnikateľské istoty. V tejto súvislosti sú výsledky fakultného výskumu využiteľné pri zdokonaľovaní systému podnikovej a vnútropodnikovej hmotnej zainteresovanosti, pri racionalizácii evidenčných prác, pri vymedzovaní zodpovednostných okruhov, pri vyčíslňovaní úplných hospodárskych výsledkov vnútropodnikových útvarov a pri informačných a rozhodovacích procesoch zlúčených JRD vôbec.

K cenným výsledkom sa fakultný výskum prepracoval v oblasti tvorby a transferu vedeckých poznatkov VŠP v Nitre do poľnohospodárskej praxe. Ukázalo sa, že vedeckovýskumný potenciál školy v priebehu doterajšieho obdobia zmohutnel a zinsitucionalizoval sa ako relatívne samostatná súčasť poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu. Nadobúda formy teoreticky preskúmaných a aplikačne prepracovaných

poznatkov, pripravených na aplikáciu v poľnohospodárskej praxi. V posledných rokoch sa na škole stabilizoval plánovitý a komplexný systém transferu vedeckotechnických poznatkov, ktorý urýchľuje premenu invencií na inovácie, ktorý je dôležitou hybnou silou efektívneho rozvoja poľnohospodárskej výroby. Sféra riadenia vedeckovýskumnej činnosti školy zároveň zabezpečuje, aby sa do poľnohospodárstva okrem výsledkov vlastného a národného výskumu dostávali aj závery výskumných úloh realizovaných v krajinách RVHP, a v oblasti biológie a techniky aj výsledky ďalších krajín. Výsledky výskumu zároveň naznačujú, ako prekonávať subjektívne vplyvy, ktoré spomaľujú prenos vedeckovýskumných poznatkov do praxe.

V transfere vedy a techniky zohrávajú významnú úlohu samotní vedci. Ak použijeme určitú alegóriu, možno nový vedecký poznatok nazvať novorodencom, ktorému musia pomôcť do života rodičia tým, že mu dávajú výchovu v konkrétnych podmienkach. Takéto poslanie a zodpovednosť pripadá aj vedcom v aplikácii svojich objavov, koncepcií, programov či metodík. Usilujeme sa preto o to, aby si každý pedagogicko-vedecký pracovník fakulty vybudoval permanentné kontakty s poľnohospodárskou praxou, aby dokázal nielen svoju vedeckovýskumnú spôsobilosť, ale aj ochotu a schopnosť praktickej transmisie dosiahnutých výsledkov.

Doc. ing. Valér H r m o, CSc., Vysoká škola poľnohospodárska, Nitra

ZEMĚDĚLSKÁ ODBYTOVÁ A ZÁSOBOVACÍ DRUŽSTVA V INDIÍ

Indie jako jedna z nejvýznamnějších rozvojových zemí na sebe soustřeďuje stále více pozornosti jak kapitalistických, tak i socialistických zemí. Dobré kontakty, které ČSSR s Indickou republikou má již dlouhou dobu, jsou příkladem oboustranně výhodné spolupráce mezi zeměmi s různým společenským zřízením.

Z hlediska družstevnictví je v současné době v Indii podle statistik Mezinárodního družstevního svazu nejvíce členů družstev na světě, teprve na dalších místech je SSSR a USA. Vývoj indického družstevnictví má proto velký vliv na rozvojové země nejen v Asii, ale i na celém světě.

Rozhodujícím odvětvím národního hospodářství v Indii je dosud zemědělství. Je v něm zaměstnáno 70 % indického obyvatelstva a podílí se téměř 50 % na tvorbě národního důchodu. Významný je také podíl zemědělství na indickém exportu. Některé indické zemědělské výrobky mají v exportu význam celosvětový. Indie se například podílí 28 % na světovém exportu čaje, exportuje téměř 13 % světového vývozu pepře apod. Naproti tomu musí dovážet ve velkém množství rýži, pšenici, sušené mléko a jiné výrobky, aby mohla být zajištěna alespoň základní výživa obyvatelstva.

Tento nutný import velkého množství základních potravin souvisí s celkovou zaostalostí indického zemědělství. Používání moderní mechanizace a chemizace je dosud na počátku svého rozvoje. Pro ilustraci lze uvést, že například pouze 10 % všech pluhů používaných v indickém zemědělství má železnou radlici. Více než orby se dosud užívá hákování, kdy se půda neobrací, ale pouze roztrhává apod.

Velký vliv na dosud nerozvinutou zemědělskou výrobu má také nepříznivá struktura zemědělských podniků podle velikosti. V Indii je přibližně 50 miliónů zemědělských usedlostí s průměrnou výměrou 2,7 ha. Největší průměrná výměra je ve svazovém státě Rajastan — 3 ha (jedná se však většinou o suchou, nezávlážovanou půdu) a nejmenší ve státě Kerala — 0,57 ha. Procentuální zastoupení jednotlivých skupin rolníků je uvedeno v tab. I.

I. Rozdělení zemědělských podniků podle velikostních skupin v letech 1962 a 1972

Velikostní skupina v ha	Počet podniků v %		Celková obdělávaná plocha v %	
	1962	1972	1962	1972
do 0,40 ha	17,2	19,2	1,3	1,2
0,40 — 1 ha	21,9	21,6	5,6	5,4
1 — 2 ha	22,6	22,4	12,3	12,2
2 — 3 ha	12,8	12,3	11,7	11,3
3 — 4 ha	7,0	6,9	9,0	9,0
4 — 5 ha	5,1	4,9	8,3	8,1
5 — 6 ha	2,9	2,8	5,9	9,9
6 — 8 ha	3,7	3,7	9,6	9,9
8 — 10 ha	2,3	2,2	7,4	7,4
10 — 12 ha	1,3	1,3	5,3	5,4
12 — 20 ha	2,2	2,5	12,0	12,5
nad 20 ha	1,0	1,0	11,6	12,0

Pramen: K. J. Michalski: Landwirtschaftliche Genossenschaften in afro-asiatischen Entwicklungsländern. Berlin, Akademie Verlag 1973

Z uvedené tabulky vyplývá, že více jak 40 % všech rolníků obdělává méně než 1 ha půdy. Více jak 75 % rolníků hospodaří na výměře menší než 3 ha. Tato malá výměra bývá obvykle rozdělena na větší množství drobných parcel, které jsou často od sebe značně vzdálené. Tento stav ztěžuje jakékoliv uplatnění mechanizace a modernizace výroby. Je to výsledek na jedné straně stálého dělení pozemků mezi dospělé děti rolníků, které nemohou najít jiné uplatnění vzhledem k vysoké nezaměstnanosti. Na straně druhé, a to především, je to důsledek dosud velmi polovičatě prováděné pozemkové reformy.

Soukromý výkup zemědělských výrobků a jeho problémy

V Indii je dosud rozšířen složitý systém soukromého výkupu zemědělských výrobků, který využívá řady překupníků a přispívá k zdražení zemědělských výrobků na trhu. Podle údajů indického ekonoma Kulkarniho se průměrná cena placená překupníkem rolníkovi značně liší od ceny, která je placena na trhu ve městě. V průměru dostává rolník asi 58 % ceny, kterou by obdržel za své zemědělské výrobky na městském trhu. Tato cena je také rozdílná podle jednotlivých druhů zemědělských výrobků. Nejvyšší cena je obvykle placena za lněné semeno (79 % tržní ceny) a nejnižší bývá obvykle u tabáku (42 % tržní ceny). Vyšší podíl ceny u lněného semene je způsoben především tím, že tento výrobek jde především na export a exportní firmy u tohoto výrobku mnohde vytlačily překupníky a výkup si provádějí samy (K. R. Kulkarni: *Agricult. Marketing in India*, Bombay 1966).

Prvým překupním místem zemědělských výrobků, především obilí, bývá sama vesnice, kde prodává svou produkci především drobný a střední rolník. Je nucen prodat svoji produkci přímo ve své vesnici z několika důvodů. Za prvé nemá svou produkci kde vhodně uskladnit, aby nepodléhala zkáze a nebyla napadána škůdci. Za druhé nutně potřebuje získat peníze okamžitě po sklizni. Za třetí nemá spojení s dalším trhem a nemá možnost zajistit dopravu svých výrobků do vzdálenějších míst. Mnohdy je také nucen svou produkci prodat překupníkovi či statkáři, jelikož je k nim vázán různým způsobem, především jako dlužník peněz, které si od nich vypůjčil a nyní je musí prostřednictvím svých zemědělských výrobků splácet.

Druhou etapou v cestě zemědělských výrobků od výrobce k spotřebite-

l Pozemková reforma je prováděna v rámci a pravomoci jednotlivých federálních států. Proto její provádění je rozdílné podle vlivu pokrokových či reakčních sil v jednotlivých státech. Nejdůležitější je dosud prováděna ve státech Kerala a Kashmir. V jiných státech (Bihar, Orissa, Mysore aj.) s jejím prováděním nebylo dosud ani započato. Tento stav se pochopitelně odráží v stávající struktuře zemědělských podniků v zemi.

Dalším vážným problémem je systém výkupu zemědělských výrobků a zásobování zemědělskými potřebami.

li bývá vesnický trh „chat“. V Indii je v současné době přibližně 22 000 těchto trhů a jeden trh připadá přibližně na 30 vesnic. Zde prodávají zemědělské výrobky především bohatí rolníci a statkáři, kteří zde prodávají jak svou produkci, tak i produkci vykoupenou od drobných rolníků. Zemědělské produkty zde vykupují různí překupníci, kteří jsou mnohdy obchodními agenty velkých obchodníků.

Dalším stupněm v cestě zemědělských výrobků ke spotřebiteli je velkoobchodní trh, nazývaný často také „mandi“. Nyní je v Indii přibližně 2500 trhů „mandi“. Zde vystupují různí překupníci, kteří si prodávají zemědělské výrobky mezi sebou, takže drobní a střední překupníci prodávají své zboží velkoobchodníkům a zpracovatelským závodům.

Posledním, v pořadí již čtvrtým trhem, kde se prodává zemědělská produkce, bývá městský trh, kde se výrobky prodávají spotřebiteli nebo se pomocí exportních firem vyváží za hranice či jsou vykupovány zpracovatelskými závody.

Kromě těchto čtyř základních etap cest zemědělských výrobků mezi výrobcem a spotřebitelem může existovat celá řada mezistupňů, jejichž počet závisí na tom, jak je daná oblast vzdálena od spotřebitelských center, jak je v dané oblasti hustá dopravní síť, jak je koncentrována nebo naopak roztržštěná síť překupníků, jaká je v dané oblasti vžitá tradice apod. Je pochopitelné, že tento složitý a rozsáhlý překupnický systém zvyšuje zbytečně ceny zemědělských výrobků, brání progresivním formám obchodu zemědělskými výrobky a je na překážku i modernějším formám vývoje v zemědělství.

Indická vláda se snaží tento složitý systém, který zároveň umožňuje obrov-

skou spekulaci s potravinami, postupně odstranit. K postupnému odstranění nebo alespoň omezení tohoto systému byly používány různé prostředky. K zlepšení daného stavu byly vydány různé zákony omezující překupnický systém, byly zakládány tzv. kontrolované trhy, kde byly vládními úředníky kontrolovány míry

a váhy, kvalita a třídění prodávaneho zboží apod. Přes určité úspěchy těchto opatření se postupem doby ukázalo, že jedním z nejvýznamnějších prostředků omezujících dosavadní překupnický systém bude rozvoj zemědělských obdobyých družstev.

Vývoj a stručná historie zemědělských obdobyých a zásobovacích družstev v Indii

Prvá družstva zabývající se obdobyem zemědělské produkce vznikala již v letech 1913–1915 především v oblastech, kde se pěstovaly exportní plodiny, které byly také středem zájmu těchto družstev. Tak např. v Bombajské provincii bylo v roce 1923 30 obdobyých družstev, která vykoupila bavlnu v hodnotě 24 000 rupií. V Bengálské provincii bylo v roce 1927 celkem 78 obdobyých družstev, která se zabývala především výkupem juty, bavlny, podzemnice olejné apod.

Skutečný rozvoj obdobyých družstev nastal až po osvobození Indie z koloniální závislosti. Již v prvních letech Indické republiky věnuje vláda rozvoji družstev velkou pozornost. V roce 1951 byla vládou pověřena Indická rezervní banka, aby provedla průzkum situace v zemědělských úvěrních a obdobyých družstvech. Zpráva vypracovaná na základě tohoto průzkumu přímo říká: „Přilíš často je pozice rolníka taková, že je nucen smlouvat, pokud vůbec může, s někým, kdo má ve svých rukou finanční prostředky, kdo má ve svých rukou úvěr, kdo má ve svých rukou trh a kdo má ve svých rukou dopravu“. Ve zprávě se také poukazuje na to, že rolník je zcela závislý na obchodníkovi a překupníkovi a nemá možnost se z této závislosti vyprostit. Zpráva banky doporučuje zvýšit podporu výkupním družstvům, vysoce hodnotí jejich význam a všímá si i jejich výchovného vlivu, jelikož družstvo učí rolníka, že může aktivně a úspěšně řešit své problémy a není nucen pasivně snášet svoji těžkou situaci, jak to dělal dosud. Ve zprávě se vládě doporučuje lépe družstva vybavit odborným personálem, více družstva podporovat finančně i potřebným materiálem, doporučuje obdobyým družstvům se mimo výkup věnovat také alespoň částečněmu zpracování, třídění a balení vykoupených výrobků apod.

Přestože centrální indická vláda i vlády jednotlivých indických států se snažily doporučení Indické rezervní banky uvést v život, mnohá doporučení zůstávala dlouho pouze na papíře a jejich uskutečnění bylo provedeno až později.

Některá tato doporučení začala být uskutečňována v 2. pětiletém plánu (1956 až 1961), kdy se rozvoj družstev stává také jedním z prostředků plánované ekonomiky a celkové státní ekonomické politiky. Během druhého pětiletého plánu se také počet obdobyých družstev zvýšil z původního počtu 1899 družstev na začátku pětiletky na 3007 družstev na jejím konci. Právě tak hodnota zemědělské produkce realizované pomocí družstev se více jak ztrojnásobila z původních 530 mil. v roce 1956 na 1740 mil. v roce 1961. Tyto úspěchy docílené během druhého pětiletého plánu byly způsobeny především růstem státní podpory a dále celkovým zlepšením zemědělské výroby proti předcházejícímu období.

Další růst úrovně a vlivu družstev je možno pozorovat i ve třetím pětiletém plánu. Během tohoto období se začíná také u obdobyých družstev projevovat tendence, že družstva mimo svoji hlavní činnost, tj. výkup zemědělské produkce a dodávky zemědělských potřeb, začínají provádět i zpracování zemědělských výrobků. Zpočátku provádí družstva především čištění a třídění bavlny, později již i některé složitější a nákladnější operace při zpracování zemědělských výrobků. V roce 1961/62 bylo v Indii prvních 140 družstev provádějících zpracování zemědělských výrobků, především bavlny, rýže a olejnin. V tomto roce např. družstva očistila 23 349,1 t a slisovala 4 382,7 t bavlny.

Koncem třetího pětiletého plánu se počet družstev zvýšil na 3131. Početní růst družstev v letech třetí pětiletky není tedy příliš vysoký, ale jejich činnost se zlepšuje a v důsledku toho stoupá i jejich podíl na výkupu zemědělských výrobků. Jestliže obdobyvá družstva v letech 1955–1956 vykupovala jen 3,6 % veškeré vykupované zemědělské produkce, v letech 1962–1963 to bylo již 8 %, v letech 1963–1964 10,8 % a v letech 1964–1965 již 13,2 %.

Toto zvýšení podílu zemědělských družstev znamenalo současně snížení podílu soukromých obchodníků a překupníků. Snížil se však především podíl

drobných překupníků, zatímco velcí obchodníci si svůj vliv stále ještě udržují. Koncem třetího pětiletého plánu se také ukazuje stále větší naléhavost těsnějšího spojení odbytových a úvěrních družstev. Mnohá odbytová družstva postrádají finanční zajištění a naopak mnohá úvěrní družstva mají problém s vrace-

ním poskytnutých úvěrů. Již během třetí pětiletky byla provedena Indickou rezervní bankou a mnoha jinými orgány doporučení týkající se vhodné spolupráce a postupného spojování úvěrních a odbytových družstev. Tato doporučení byla však plně realizována až ve čtvrtém pětiletém plánu.

Vývoj zemědělských odbytových a zásobovacích družstev během 4. pětiletky a úloha družstev v současnosti

Problémy spolupráce odbytových a zásobovacích družstev s družstvy úvěrními

Ve čtvrté pětiletce se začíná konkrétně řešit problém, který existoval v Indii již velmi dlouho, a to spolupráce mezi družstvy odbytovými a úvěrními. Oba tyto typy družstev existovaly často společně v jedné vesnici, ale jejich spolupráce bývala velmi malá, pokud existovala vůbec. Vzájemná spolupráce mezi těmito družstvy přitom mohla odstranit řadu problémů, které oba typy družstev měly. Úvěrní družstva mohla úspěšně pomoci řešit družstvům odbytovým některé jejich finanční problémy a otázky půjček členům odbytového družstva.

Odbytová družstva mohou pomocí družstev úvěrních řešit problémy s vracením poskytnutých půjček především tak, že družstvo úvěrní poskytne půjčku svému členovi jen pod podmínkou, že svou produkci prodá družstvu odbytovému, s nímž spolupracuje, a toto družstvo nejprve splatí úvěrnímu družstvu dlužnou částku i s úroky a potom teprve proplatí zbytek ceny dodaných výrobků rolníkovi. Tento systém tedy jednak zabezpečuje vracení poskytovaných půjček, jednak podporuje další rozvoj odbytových družstev. Mnozí rolníci se stávají členy odbytových družstev a dodávají jim svou produkci jen pro-

to, že půjčku, kterou jim poskytlo úvěrní družstvo, budou splácet pomocí dodávek odbytovému družstvu. Teprve potom si jako členové odbytového družstva uvědomují výhodnost dodávek družstvu i po jiných stránkách (vyšší dosahované ceny, jistota, že svou produkci prodají apod.) a často sortiment svých dodávek rozšiřují a začínají družstva využívat i jako dodavatele zemědělských potřeb apod. Na základě doporučení státu a Indické rezervní banky dostávají členové úvěrních družstev, kteří dodávají své zemědělské výrobky integrovaným družstvům odbytovým, půjčky větší a za výhodnějších podmínek, jelikož návratnost těchto půjček je daleko lépe zabezpečena. Tak např. ve státě Andhra Pradesh bylo uzákoněno, že členové úvěrních družstev pěstující tabák a prodávající ho odbytovým družstvům mohou obdržet na každý akr (0,4046 ha) pěstovaného tabáku půjčku ve výši 250 rupií, členové, kteří svou produkci neprodávají družstvům odbytovým, mohou obdržet půjčku na 1 akr maximálně ve výši 50 rupií.

Vývoj integrace úvěrních a odbytových družstev v jednotlivých letech ukazuje tab. II.

II. Integrace odbytových a úvěrních družstev v Indii v letech 1955/56—1965/66

Roky	Počet úvěr. družstev v tis.	Počet úvěr. družstev integrov. s odbytovými v tis.	% integrovaných družstev
1955/56	160	6	3,5
1961/62	215	90	41,0
1962/63	211	101	47
1963/64	211	121	57
1965/66	209	125	60

Pramen: I. O. Farizov: Selskocchazajstvenaja kooperacija v razvivajuščichsja stranach. Moskva 1973

Růst integrace mezi družstvy odbytovými a úvěrními pokračuje velmi intenzivně i v následujících letech. Podle posledních údajů publikovaných indickým družstevním svazem bylo v roce 1973/74 integrováno již 80 % úvěrních družstev. Procento integrovaných družstev je však v jednotlivých indických státech velmi rozdílné. Například ve státech Madras

a Maharashtra byla již integrace odbytových a úvěrních družstev v podstatě ukončena, ale ve státě West Bengal je integrována pouze asi třetina družstev.

Na výhodnost integrace družstev ukazuje i to, že v oblastech a státech, kde je integrace družstev větší, jsou dosahovány daleko lepší výsledky než v oblastech, kde je integrace družstev malá.

Vzrůstající podíl zemědělských odbytových družstev na celkovém výkupu zemědělských výrobků

Podíl zemědělských odbytových družstev na celkovém výkupu zemědělských výrobků postupně rok do roku roste. Tak např. v roce 1968 byla vykoupěna odbytovými družstvy zemědělská produkce za 4 mld rupií, ačkoliv např. v roce 1951 to byla produkce v hodnotě jen 470 mil. rupií.

Mezi produkty, které jsou nejvíce odbytovými družstvy vykupovány, patří především cukrová třtina. Cukrová třtina se pomocí družstev nejvíce vykupuje ve státech Uttar Pradesh, Bihar a Punjab. Tak např. v roce 1967/68 prodala družstva v těchto státech na trh za 580 mil. rupií vyrobeného rafinovaného cukru.

Další významnou plodinou vykupovanou odbytovými družstvy je bavlna. V roce 1968/69 byla vykoupěna bavlna v hodnotě více než 250 mil. rupií a družstevní výkup se podílí na celkové vykupované produkci bavlny v průměru od 13 do 35 % podle jednotlivých indických států.

Největší vliv mají družstva především u plodin určených pro export. To je velmi významné, jelikož 42 % veškerého exportu Indie představují zemědělské výrobky. Export provádí buď samy družstevní svazy, které mají exportní právo, nebo státní exportní společnosti. Odbytová družstva bývají pro tyto státní exportní společnosti největším dodavatelem.

Tak např. družstva poskytla státní agentuře pro export čaje tento výrobek v roce 1964/65 v hodnotě 700 000 rupií, ale v roce 1968/69 již v hodnotě 1,5 mil. rupií. Agentura pro export kávy obdržela od družstev v roce 1964/65 kávu v hodnotě 3,6 mil. rupií, ale v roce 1968/69 již v hodnotě 9 mil. rupií.

Postupný vývoj podílu družstev ukazuje také západoněmecký ekonom Bergmann. Vývoj podílu zemědělských odbytových družstev na celkovém výkupu zemědělských produktů ukazuje tab. III.

III. Podíl zemědělských produktů vykupovaných odbytovými družstvy v letech 1960/61—1970/71

Vykupovaný produkt	1960/61		1965/66		1970/71	
	A	B	A	B	A	B
Obiloviny a luštěniny	240	2	1150	7	4000	20
Cukrová třtina	830	60	1200	67	2000	82
Bavlna	200	11	400	16	1100	27
Podzemnice olejná	70	3	200	5	800	17
Plantážní plodiny	60	3	80	4	180	10
Jiné zem. produkty	340	—	370	—	420	—
Celkem	1470	×	3400	×	8500	×

A — vykoupěno družstvy v mil. rupií

B — podíl družstev na celkovém výkupu v %

Pramen: Berkmann, T.: Genossenschaftsbewegung in Indien..Frankfurt/Main 1971

Z uvedených údajů je vidět, že během deseti let se podíl družstev zvláště u některých zemědělských produktů prudce zvýšil — u plantážních plodin více jak třikrát, u podzemnice olejné více jak pětikrát a u obilovin a luštěnin dokonce

desetkrát. Nejvýznamnější místo mezi vykupovanými zemědělskými výrobky však stále zaujímá cukrová třtina. V některých indických státech mají odbytová družstva při výkupu této suroviny přímo monopolní postavení.

Zásobování rolníků zemědělskými potřebami pomocí družstev

Odbytová družstva se také mimo výkup zemědělských produktů stále více zabývají zásobováním rolníků zemědělskými potřebami. Tato činnost je velmi důležitá a ovlivňuje i postupnou modernizaci rolnických hospodářství. V roce 1969 se ze 100 družstev zařazených do kategorie „odbytová a zásobovací družstva“ 48 zabývalo mimo odbytovou činnost také funkcí zásobování zemědělskými potřebami a 8 družstev ze 100 se zabývalo pouze touto činností. Zásobovací funkce družstev se stále zvyšuje a význam této činnosti roste.

S dalším rozvojem intenzivního zemědělství dojde jistě k stále stoupajícím potřebám a poptávce po modernějších výrobních prostředcích jako jsou prostředky na ochranu rostlin, šlechtěná osiva apod. Vláda vidí, že zásobovacích družstev by bylo možné využít i k výchovné a propagační činnosti. Družstva

mají mimo prodej zemědělských potřeb provádět u rolníků instruktáže, jak jednotlivých výrobních prostředků výhodně využívat, kdy, ke kterým plodinám, v jaké koncentraci, proti kterým chorobám a škůdcům používat které prostředky apod. Mnohdy se totiž v minulosti stávalo, že rolníci obdrželi průmyslová hnojiva či prostředky na ochranu rostlin, ale vůbec je nepoužívali, nebo pokud je i použili, svou neznalostí často způsobili více škody než užtku. Ačkoliv družstva vykonala v propagaci a v praktické instruktáži jak těchto prostředků využívat již velmi mnoho užitečné práce, zbývá ještě mnoho vykonat k tomu, aby využití zemědělských potřeb bylo na té úrovni, které je třeba dosáhnout. Podíl jednotlivých prodávajících provozních potřeb pomocí zásobovacích družstev ukazuje tab. IV.

IV. Podíl jednotlivých provozních potřeb prodávajících zemědělskými zásobovacími družstvy v roce 1967/68

Zemědělské potřeby podle druhů	Prodané potřeby v tis. rupií	Podíl jedn. potřeb v %
Průmyslová hnojiva	864 130	80,8
Šlechtěná osiva a sadba	68 305	6,4
Nástroje a nářadí	22 073	2,0
Prostředky na ochranu rostlin	10 473	1,0
Jiné provozní potřeby	104 866	9,8
Celkem	1 069 847	100,0

ra men: Bergmann T.: Genossenschaftsbewegung in Indien. Frankfurt/Main 1971

Jak je vidět z uvedených údajů, družstva se nejvíce zabývají prodejem průmyslových hnojiv. U některých hnojiv mají družstva přímo monopolní postavení, jelikož stát v rozdělování hnojiv pomocí družstev vidí lepší možnost jejich využití, protože družstva provádějí také praktickou instruktáž, jak jich využívat. Prodej průmyslových hnojiv pomocí družstev v posledních letech prudce stoupá. V roce 1970/71 prodala družstva průmyslových hnojiv za 2500

mil. rupií proti roku 1969/70, kdy prodala hnojiva jen v hodnotě 2320 mil. a v roce 1961/62 v hodnotě pouze 320 mil. rupií. Hodnota prodaných hnojiv se tedy zvýšila za uvedených devět let na více jak osminásobek.

Významný podíl zaujímají družstva také při prodeji šlechtěných osiv a sádk. V roce 1967/68 prodávala družstva osiva a sádky v hodnotě 68 mil. rupií, v roce 1970/71 v hodnotě 235 mil. a v roce 1973/74 již za více jak 240 mil. rupií.

Hodnota prodávaných osiv vzrostla tedy za uvedené období téměř čtyřikrát. Mnoho družstev se kromě prodeje šlechtěných osiv také zabývá mořením a tříděním těchto osiv.

Další službou poskytovanou zásobovacími družstvy je distribuce zemědělských strojů a nářadí. Také tato oblast prudce vzrostla. V roce 1967/68 prodala družstva stroje a nářadí v hodnotě 22 mil. rupií, v roce 1969/70 to bylo již za 57 mil. a v roce 1973/74 za více než 64 mil. rupií. Také u prodeje strojů a nářadí se tedy zvýšil obrát za uvedenou dobu téměř třikrát. Některá družstva mimo prodej poskytovala svým členům také servis a opravy strojů a nářadí.

Další službou poskytovanou zásobovacími družstvy je distribuce prostředků na ochranu rostlin. Také zde je možno zvláště v posled-

ních letech pozorovat podstatný vzrůst. V roce 1967/68 bylo družstvy prodáno těchto prostředků za 10,4 mil. a v roce 1973/74 již za 17,72 mil. rupií. V distribuci a využívání těchto prostředků jsou však dosud v Indii největší rezervy. Bude nutno, aby především u těchto prostředků byla prováděna účinná propagace a různé formy instruktážního školení. Těchto prostředků se používá v indickém zemědělství ještě málo, ačkoliv bez masového a efektivního využívání prostředků na ochranu rostlin je větší vzrůst výnosů a kvality u mnoha plodin nemožný. Družstva budou muset v budoucnu více používat způsobu přímé aplikace na plodiny, nebudou prostředek tedy jen prodávat, ale provedou již i postřik či jiné přímé použití. Jen tímto způsobem lze zajistit skutečně odborně provedené použití těchto prostředků.

Ing. Jiří Hodis, CSc., Vysoká škola zemědělská, Praha

PROGNÓZY ROZVOJE ZEMĚDĚLSKO-PRŮMYSLOVÉHO KOMPLEXU

V. Jeníček, J. Horníček, J. Kraus: *Prognózy rozvoje zemědělsko-průmyslového komplexu. Praha, SZN 1974, 296 stran*

Práce autorů ing. Vladimíra Jeníčka, CSc., ing. Jiřího Horníčka, CSc. a ing. Josefa Krause, CSc., kterou v roce 1974 vydalo Státní zemědělské nakladatelství, je první komplexní prací, zabývající se teoretickými, metodologickými a praktickými problémy prognóz zemědělství a zemědělsko-potravinářského komplexu, která byla u nás dosud publikována. Současně je tato práce shrnutím několikaleté výzkumné činnosti, kterou na tomto poli prováděli pracovníci Výzkumného ústavu ekonomiky zemědělství a výživy v Praze.

Autoři rozdělili komplex zpracováváných problémů do čtyř oddílů, z nichž první tři jsou věnovány otázkám teorie a metodologie prognóz zemědělsko-průmyslového komplexu a čtvrtý — tvořící svým rozsahem téměř polovinu celé práce — prognóze rozvoje čs. zemědělsko-potravinářského komplexu do roku 1990.

V prvním oddílu se autoři zabývají definováním pojmu prognózy, obsahu a cíle prognóz. Práce důsledně vychází z marxisticko-leninské filozofie, a proto je první kapitola tohoto oddílu věnována vztahu prognózy a marxisticko-leninské vědy. Je zde právem zvláště zdůrazněn význam historického materialismu jako základního teoretického přístupu k prognostické činnosti a vztah základního ekonomického zákona socialismu a cílů prognóz. V této souvislosti je také osvětlen rozdíl mezi socialistickou prognostikou, opírající se o metodické postupy marxistického poznání, a prognostikou v podmínkách kapitalistického způsobu výroby.

Druhá kapitola prvního oddílu se zabývá definicí pojmu prognózy jako pravděpodobnostní výpovědi o budoucnosti s relativně vysokým stupněm spolehlivosti a odlišením tohoto pojmu od jiných, používaných v buržoazní prognostice a futurologii. Dále je zde vymezen účel,

obsah a cíle prognóz a vyčerpávajícím způsobem podán přehled různých druhů prognóz, s nimiž se ve vztahu k zemědělsko-potravinářskému komplexu setkáváme.

V souladu se zaměřením práce věnovali autoři zvláštní pozornost objasnění funkce prognózy zemědělsko-průmyslového komplexu, jejíž specifičnost vyplývá ze zvláštností zemědělství jako předmětu prognózy, a jejich cílů a cílových kritérií. Jako hlavní funkce prognózy je zde zdůrazněno především vyjasnění možného prostoru pro dlouhodobý rozvoj, základních kvalitativních tendencí a podmínek dalšího ekonomického růstu a kritických míst.

Z takto definované funkce prognózy zemědělsko-průmyslového komplexu jsou pak dále odvozeny její základní cíle a cílová kritéria. Podtržena je především skutečnost, že v rámci úsilí o dlouhodobý harmonicky vyvážený a stabilní rozvoj národního hospodářství si i v prognóze zemědělsko-průmyslový komplex zachovává funkci aktivního a rovnovážného faktoru. Na základě podrobného rozboru obecné formulace kritérií optimalizace vztahů v reprodukčním procesu, aplikovaných na zemědělství, je pak jako cílové kritérium pro prognózu dlouhodobého rozvoje zemědělsko-průmyslového komplexu zvolen požadavek trvalého souladu mezi objemem zemědělské produkce a vývojem poptávky po potravinách při respektování zásad správné výživy a při optimálním využívání přírodních a ekonomických podmínek zemědělské výroby v prostoru mezi krytím přírůstků spotřeby potravin z vlastních zdrojů a přibližováním se plné soběstačnosti.

V souvislosti s definováním cílových kritérií prognózy se autoři v této části práce zabývají rovněž metodologickými problémy stanovení jejího cílového horizontu a intervalu a stanovením růsto-

vých temp zemědělské produkce, přičemž zdůrazňují podřízenost otázky tempa rozvoje zemědělství širšímu problému cílových kritérií dlouhodobé prognózy zemědělsko-průmyslového komplexu a celkové koncepci ekonomického rozvoje.

Druhý oddíl práce je věnován vybraným prognostickým metodám a modelovým postupům. Autoři si zde nekladou za cíl předložit čtenáři co nejúplnější přehled všech existujících prognostických metod a postupů, případně všech třídících hledisek, podle nichž lze tyto metody zařadit do různých systematických skupin, ale v souladu se specifikou práce se zaměřují na předvedení a zhodnocení těch metod, které jsou používány, případně kterých lze použít v zemědělství. Uvedené a popsané metody jsou rozčleněny na metody odborné expertizy, zahrnující analogický úsudek, analýzu dokumentů a metody dotazování, na metody trendů, zahrnující jednoduchou regresi a její speciální případy a Markovovy řetězce, vícefaktorové modely včetně koncepce produkčních funkcí a jejich extrapolace, bilanční modely, zahrnující modely strukturální analýzy, zobecněný Leontievův model a na jeho principech založený model meziodvětvové bilance s využitím normativně propočtové metody, a na optimalizační metody.

Všechny uvedené metody jsou — pokud není jejich analytický výraz běžně znám — předvedeny, zhodnoceny a jsou uvedeny možnosti jejich aplikačního použití v prognózách zemědělsko-potravinářského komplexu.

Oddíl třetí se zabývá nejvyšší třídou prognostických modelů a metod, kterou tvoří velké účelové soustavy komplexních prognostických modelů. Jako konkrétní příklad jejich aplikace je zde uveden a z hlediska metodologického postupu popsán v první řadě komplexní prognostický systém zemědělsko-průmyslového komplexu uplatňovaný v SSSR, který zahrnuje prognózu společenské potřeby zemědělské produkce, prognózu tendencí rozvoje vědeckotechnického pokroku v zemědělství, prognózu materiálních a pracovních zdrojů, prognózu společenské dělby práce, prognózu objemu a efektivnosti zemědělské výroby, prognózu rozvoje společenské soustavy zemědělství a prognózu ekonomických podmínek rozvoje zemědělsko-průmyslového komplexu.

Dalším popsaným systémovým modelem je systémová prognóza zemědělství a výživy zpracovaná v NDR. Navrhovaný systém modelů obsahuje prognózu výživy a prognózu rozvoje zemědělství a potravinářství.

Následující kapitolu tohoto oddílu věnovali autoři cílům a zaměření prognóz v rámci RVHP na základě Komplexního programu dalšího rozvoje socialistické ekonomické integrace států RVHP a popisu a zhodnocení komplexního cílové optimalizačního systému, navrženého v SSSR. Pro úplnost jsou v závěrečné kapitole třetího oddílu uvedeny také vybrané příklady systémových prognóz, použitých ve studiích FAO a OECD. Zde jsou zdůrazněny především některé pro nás zajímavé metodologické otázky, ponechávám konkrétní řešení těchto prognóz, zvláště prognóz OECD, vycházejí z podmínek kapitalistických výrobních vztahů.

Touto kapitolou končí teoreticko-metodologická část publikace. Čtvrtý oddíl pak obsahuje konkrétní výsledky prognóz zemědělsko-potravinářského komplexu do roku 1990, zpracované pro jednotlivé úseky zemědělské výroby specializovanými výzkumnými ústavy a syntetizované Výzkumným ústavem ekonomiky zemědělství a výživy v Praze.

Tato prognóza vychází z podrobné analýzy dosavadního vývoje a současného kvalitativního stavu, požadavků na objem a strukturu produkce, zdrojů a potřeby živé práce, objemu nezbytných investic, perspektivního uplatnění technologických systémů včetně vývoje koncentrace a specializace výroby a návrhů na opatření směřující k výhledové realizaci prognostických záměrů.

V průběhu zpracování prognózy byla použita řada prognostických metod, například metody odborné expertizy, metody trendů, produkčních funkcí, bilanční metody a další, základem výchozí ekonomicko-matematické úlohy ve fázi syntézy dílčích okruhů v prognózu celého zemědělsko-potravinářského komplexu byla simplexová metoda lineárního programování, která umožnila maximální využití moderní výpočetní techniky.

Zvolená optimální varianta prognózy, kterou autoři ve své práci uvádějí, předpokládá průměrné roční tempo růstu zemědělské výroby v příštích dvaceti letech 2,1–2,3 %. Tato varianta je společensky velmi žádoucí, neboť nabízí možnosti řešení obilního problému, zabezpečení krmivové základny, možnosti substituce živé práce prací zhmotnělou a vyrovnanosti zdrojů a potřeb živé práce a současně zabezpečuje projektovanou spotřebu potravin s tím, že v cílovém období prognózy bude zajištěna téměř plná soběstačnost u většiny základních zemědělských produktů.

Autoři ovšem nezastírají, že současně jde o variantu velmi náročnou vzhledem

k tomu, že v minulém vývoji zemědělství nebylo dosud takového průměrného tempa růstu dlouhodobě dosaženo. Tato varianta je náročná i vzhledem k ostatním odvětvím národního hospodářství, zvláště k průmyslu, poněvadž klade vysoké nároky na kvalitativní potřebu růstových faktorů pro zemědělství.

Uvedená varianta prognózy čs. zemědělsko-potravinářského komplexu zahrnuje vývoj výživy obyvatelstva, prognózu rozvoje rostlinné a živočišné výroby, vývoj reprodukce pracovních sil, prognózu služeb a dodávek výrobních prostředků pro zemědělství a charakteristiku tendencí dlouhodobého rozvoje potravinářského průmyslu. Uzavřena je makroekonomickou charakteristikou, ověřující správnost a reálnost splnění zadáných cílů, tendencí a směrů zvolené koncepce na základě základních ekonomických kritérií, kterými je zde dlouhodobý růst národního důchodu, ekonomické efektivnosti a společenské produktivity práce.

K dalšímu ověření náročnosti a reálnosti je prognóza doplněna mezinárodním srovnáním některých základních charakteristik. Přesto, že mezinárodní srovnání je pouze jedním z verifikačních nástrojů prognózy, lze na jeho základě dospět k závěru, že zpracovaná prognóza rozvoje čs. zemědělsko-potra-

vinářského komplexu je sice náročná, ale reálná a její tendence jsou v zásadě v souladu s tendencemi a směry, jimiž se ubírá zemědělství a výživa ve světě, v některých případech pak jsou příznivější (např. projekce hektarových výnosů obilnin, tempo průměrného růstu zemědělské produkce, některé ukazatele spotřeby potravin na obyvatele apod.). Celkově lze říci, že při dodržení projektovaných relací by ČSSR dosáhla k roku 1990 jedné z nejvyšších úrovní spotřeby potravin ve světě.

Výrazným kladem publikace je především její komplexnost — v poměrně nevelkém stránkovém rozsahu je kompaktním a současně jasným a přehledným způsobem probrán široký okruh otázek vztahujících se k prognózám zemědělsko-potravinářského komplexu, počínaje teorií prognózy přes popis prognostických metod a postupů až po vlastní prognózu čs. zemědělsko-potravinářského komplexu a její analýzu.

Předností práce je i její přehledné a logicky volené strukturální uspořádání.

Závěrem lze říci, že jde o podnětnou a originální ekonomickou práci, která vzhledem ke své komplexnosti najde široké uplatnění jak v řídicí hospodářské sféře všech stupňů, tak i na školách a institucích.

Ing. Bohuslava Kochlíková, Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Mánesova 75, 120 58 Praha 2

HRMO V., Vysoká škola poľnohospodárska, 949 67 Nitra

Profesiografické prístupy k vytváraní funkčných miest v systéme riadenia zlúčených JRD

Zeměd. Ekon., 22, 1976, č. 12, s. 709-715

úroveň podniku, JZD, profesiogramy, analýza, řízení, aspekty aplikace

Autor zameral svoj príspevok na charakteristické využitie profesiogramov, a to pre tvorbu funkčných miest vo veľkých zlúčených jednotných roľníckych družstvách. V prvej časti sa zaoberá metodickou stránkou tvorby profesiogramov, ďalej popisuje použitie profesiogramov pri tvorbe funkčných miest v organizácii s odvetvovým riadením (na konkrétnych JRD). V závere podrobuje analýze dopad aplikovaných profesiografických prístupov na úroveň riadiacej práce.

ŠIMERDA P. — ŠKARDA M., Výzkumný ústav pro chov prasat, 517 41 Kostelec nad Orlicí — Výzkumné ústavy rostlinné výroby, 161 06 Praha - Ruzyně

Posouzení ekonomické efektivity různých způsobů využívání kejdy z velkokapacitních objektů chovu prasat

Zeměd. Ekon., 22, 1976, č. 12, s. 717-724. — 2 tab., 2 obr., lit. 12

ekonomická efektivnost, chov prasat, hnojení, kejda, srovnávací analýza

Autoři ve svém článku porovnávají ekonomickou efektivnost různých technologických způsobů zpracování, využití nebo likvidaci kejdy prasat. V metodické části se zabývají určením ukazatelů pro výpočet ekonomické efektivity. V analytické a diskusní části přicházejí k jednoznačnému závěru, že technologie hnojení kejdou prasat je nejefektivnější. Nemusí být porušeno ani životní prostředí, jestliže se dodržují zásady systematického hnojení.

STATISTICKÉ PŘEHLEDY

o československém a zahraničním zemědělství

PŘÍLOHA ČÍSLO 12 ČASOPISU ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA

číslo
11-12

1976

NÁBOR MLÁDEŽE DO ZEMĚDĚLSTVÍ
V ÚZEMNÍM PRŮREZU
KONCENTRACE PŮDNÍHO FONDU JZD
A STÁTNÍCH STATKŮ V 5. PÉTILETCE
PODLE KRAJŮ

NÁBOR MLÁDEŽE DO ZEMĚDĚLSTVÍ V ÚZEMNÍM PRŮREZU

Vývoj počtu mládeže získané do zemědělství v ČSSR

Ukazatel	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	Index 1976 1970
Mládež získaná do zemědělství:								
do učebního poměru: plán*)	19 858	17 586	16 641	15 445	13 857	12 806	12 014	60,5
skutečnost**)	14 599	16 791	16 422	16 157	13 907	12 827	12 438	85,2
% plnění plánu	73,5	95,5	98,7	104,6	100,4	100,2	103,5	×
přímo na pracovní místa: plán*)	5 168	3 688	3 470	2 657	1 695	1 171	972	18,8
skutečnost**)	2 669	1 862	2 013	1 564	920	645	605	22,7
% plnění plánu	51,6	50,5	58,0	58,9	54,3	55,1	62,2	×
do zemědělství celkem: plán*)	25 026	21 274	20 111	18 102	15 552	13 977	12 986	51,9
skutečnost**)	17 268	18 653	18 435	17 721	14 827	13 472	13 043	75,5
% plnění plánu	69,0	87,7	91,7	97,9	95,3	96,4	100,4	×
Na celkovém počtu mládeže získané do zemědělství se podílela (v %) mládež získaná:								
do učebního poměru	84,5	90,0	89,1	91,2	93,8	95,2	95,4	×
přímo na pracovní místa	15,5	10,0	10,9	8,8	6,2	4,8	4,6	×
Děvčata se podílela (v %) na celkovém počtu mládeže získané do zemědělství:								
do učebního poměru	15,8	15,8	17,3	18,9	18,9	19,6	20,9	×
přímo na pracovní místa	51,0	53,7	55,8	56,3	54,8	53,3	47,9	×
celkem	21,3	19,6	21,5	22,2	21,1	21,2	22,2	×

*) úhrn podnikových plánů

**) podle počtu uzavřených dohod k 31. 8.

Vývoj počtu mládeže získané do zemědělství v ČSR

Ukazatel	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	Index 1976 1970
Mládež získaná do zemědělství: do učebního poměru: plán*)	13 459	11 903	11 591	10 651	9 474	8 621	7 942	59,0
skutečnost**)	9 783	12 035	11 394	10 945	9 514	8 712	8 327	85,1
% plnění plánu	72,7	101,1	98,3	102,8	100,4	101,1	104,8	×
přímo na pracovní místa: plán*)	1 141	1 331	1 062	724	487	299	246	21,6
skutečnost**)	646	598	512	377	255	182	130	20,1
% plnění plánu	56,6	44,9	48,2	52,1	52,4	60,9	52,8	×
do zemědělství celkem: plán*)	14 600	13 234	12 653	11 375	9 961	8 920	8 188	56,1
skutečnost**)	10 429	12 633	11 906	11 322	9 769	8 894	8 457	81,1
% plnění plánu	71,4	95,5	94,1	99,5	98,1	99,7	103,3	×
Na celkovém počtu mládeže získané do zemědělství se podílela (v %) mládež získaná:								
do učebního poměru	93,8	95,3	95,7	96,7	97,4	98,0	98,5	×
přímo na pracovní místa	6,2	4,7	4,3	3,3	2,6	2,0	1,5	×
Děvčata se podílela (v %) na celkovém počtu mládeže získané do zemědělství:								
do učebního poměru	14,1	14,3	16,5	17,5	18,5	19,6	19,8	×
přímo na pracovní místa	47,8	54,0	56,8	58,1	60,0	61,5	52,3	×
celkem	16,2	16,1	18,2	18,8	19,6	20,4	20,3	×

*) úhrn podnikových plánů

***) podle počtu uzavřených dohod k 31. 8.

Vývoj počtu mládeže získané do zemědělství v SSR

III

Ukazatel	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	Index 1976 1970
Mládež získaná do zemědělství:								
do učebního poměru: plán*)	6 399	5683	5050	4794	4383	4185	4072	63,6
skutečnost**)	4 816	4756	5028	5212	4393	4115	4111	85,4
% plnění plánu	75,3	83,7	99,6	108,7	100,2	98,3	101,0	×
přímo na pracovní místa: plán*)	4 027	2357	2408	1933	1208	872	726	18,0
skutečnost**)	2 023	1264	1501	1187	665	463	475	23,5
% plnění plánu	50,2	53,6	62,3	61,4	55,0	53,1	65,4	×
do zemědělství celkem: plán*)	10 426	8040	7458	6727	5591	5057	4798	46,0
skutečnost**)	6 839	6020	6529	6399	5058	4578	4586	67,1
% plnění plánu	65,6	74,9	87,5	95,1	90,5	90,5	95,6	×
Na celkovém počtu mládeže získané do zemědělství se podílela (v %) mládež získaná:								
do učebního poměru	70,4	79,0	77,0	81,5	86,9	89,9	89,6	×
přímo na pracovní místa	29,6	21,0	23,0	18,5	13,1	10,1	10,4	×
Děvčata se podílela (v %) na celkovém počtu mládeže získané do zemědělství:								
do učebního poměru	19,4	19,6	19,3	22,0	19,6	19,5	23,2	×
přímo na pracovní místa	52,1	53,5	55,4	55,7	52,8	50,1	46,7	×
celkem	29,0	26,7	27,6	28,3	24,0	22,6	25,6	×

*) úhrn podnikových plánů

**) podle počtu uzavřených dohod k 31. 8.

Plnění plánu náboru mládeže do zemědělství v roce 1976 podle krajů

Území, kraj	Mládež získaná do zemědělství (k 31. 8.)								
	do učebního poměru			přímo na pracovní místa			celkem		
	plán	skutečnost	% plnění plánu	plán	skutečnost	% plnění plánu	plán	skutečnost	% plnění plánu
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ČSSR	12 014	12 438	103,5	972	605	62,2	12 986	13 043	100,4
ČSR	7 942	8 327	104,8	246	130	52,8	8 188	8 457	103,3
SSR	4 072	4 111	101,0	726	475	65,4	4 798	4 586	95,6
Hl. město Praha	57	59	103,5	—	—	—	57	59	103,5
Středočeský	1 196	1 221	102,1	41	22	53,7	1 237	1 243	100,5
Jihočeský	961	897	93,3	34	22	64,7	995	919	92,4
Západočeský	1 035	1 063	102,7	75	36	48,0	1 110	1 099	99,0
Severočeský	647	698	107,9	34	16	47,1	681	714	104,8
Východočeský	937	1 044	111,4	11	17	154,5	948	1 061	111,9
Jihomoravský	1 911	2 082	108,9	33	14	42,4	1 944	2 096	107,8
Severomoravský	1 198	1 263	105,4	18	3	16,7	1 216	1 266	104,1
Západoslovenský	1 545	1 613	104,4	384	156	40,6	1 929	1 769	91,7
Středoslovenský	1 153	1 155	100,2	182	124	68,1	1 335	1 279	95,8
Východoslovenský	1 374	1 343	97,7	160	195	121,9	1 534	1 538	100,3

Plnění plánu náboru mládeže do zemědělství v roce 1976 podle krajů z hlediska profesí

Území, kraj	Mládež získaná do zemědělství (k 31. 8.) do učebního poměru na obor								
	traktorista-mechanizátor			zemědělec-mechanizátor			opravář zemědělských strojů		
	plán	skutečnost	% plnění plánu	plán	skutečnost	% plnění plánu	plán	skutečnost	% plnění plánu
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ČSSR	2921	3039	104,0	765	1045	136,6	2271	2611	115,0
ČSR	1978	2048	103,5	163	306	187,7	1612	1818	112,8
SSR	943	991	105,1	602	739	122,8	659	793	120,3
Hl. město Praha	4	13	325,0	13	2	15,4	8	10	125,0
Středočeský	300	209	69,7	1	47	4700,0	307	379	123,5
Jihočeský	194	201	103,6	46	54	117,4	216	199	92,1
Západočeský	210	207	98,6	26	46	176,9	199	203	102,0
Severočeský	182	219	120,3	2	2	100,0	121	134	110,7
Východočeský	248	287	115,7	36	49	136,1	217	235	108,3
Jihomoravský	545	581	106,6	4	46	1150,0	320	406	126,9
Severomoravský	295	331	112,2	35	60	171,4	224	252	112,5
Západoslovenský	376	406	108,0	96	144	150,0	244	347	142,2
Středoslovenský	272	283	104,0	226	252	111,5	134	162	120,9
Východoslovenský	295	302	102,4	280	343	122,5	281	284	101,1

Území, kraj	Mládež získaná do zemědělství (k 31. 8.) do učebního poměru na obor								
	chovatel hospodářských zvířat			chovatel drůbeže			provozni elektromontér		
	plán	skutečnost	% plnění plánu	plán	skutečnost	% plnění plánu	plán	skutečnost	% plnění plánu
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ČSSR	1930	1594	82,6	198	175	88,4	262	260	99,2
ČSR	1242	1214	97,7	99	90	90,9	162	174	107,4
SSR	688	380	55,2	99	85	85,9	100	86	86,0
Hl. město Praha	10	15	150,0	2	2	100,0	1	—	0,0
Středočeský	159	175	110,1	20	11	55,0	23	24	104,3
Jihočeský	132	133	100,8	13	9	69,2	26	26	100,0
Západočeský	168	155	92,3	22	20	90,9	13	20	153,8
Severočeský	95	103	108,4	8	7	87,5	12	11	91,7
Východočeský	157	188	119,7	18	15	83,3	13	11	84,6
Jihomoravský	208	160	76,9	10	14	140,0	60	65	108,3
Severomoravský	313	285	91,1	6	12	200,0	14	17	121,4
Západoslovenský	271	129	47,6	46	39	84,8	40	39	97,5
Středoslovenský	210	135	64,3	20	29	145,0	33	22	66,7
Východoslovenský	207	116	56,0	33	17	51,5	27	25	92,6

Nábor mládeže do zemědělství v roce 1976 podle krajů z hlediska zastoupení děvčat

Území, kraj	Podíl děvčat (v %) na celkovém počtu mládeže získané do zemědělství (k 31. 8.)							
	do učebního oboru					do učebního poměru celkem	přímo na pracovní místa	do zemědělství celkem
	zemědělec-mechanizátor	traktorista-mechanizátor	zahradník	chovatel hosp. zvířat	chovatel drůbeže			
ČSSR	26,1	1,8	78,2	84,1	83,4	20,9	47,9	22,2
ČSR	21,6	0,2	81,0	85,4	92,2	19,8	52,3	20,3
SSR	28,0	5,0	74,9	79,7	74,1	23,2	46,7	25,6
Hl. město Praha	50,0	0,0	66,7	86,7	100,0	37,3	0,0	37,3
Středočeský	10,6	0,0	88,1	91,4	81,8	20,5	95,5	21,8
Jihočeský	48,1	0,0	81,5	94,0	88,9	22,5	50,0	23,2
Západočeský	13,0	0,0	78,6	73,5	100,0	16,8	50,0	17,9
Severočeský	0,0	0,0	90,0	93,2	100,0	22,3	50,0	23,0
Východočeský	2,0	0,3	84,2	78,2	80,0	18,0	23,5	18,1
Jihomoravský	21,7	0,0	77,4	80,6	92,9	14,8	35,7	14,9
Severomoravský	28,3	1,2	78,2	88,8	100,0	27,4	33,3	27,4
Západoslovenský	13,2	5,7	74,5	82,9	46,2	20,9	26,9	21,4
Středoslovenský	28,2	5,3	67,6	92,6	96,6	25,6	54,8	28,5
Východoslovenský	34,1	4,0	78,1	61,2	100,0	23,8	57,4	28,1

Průběh uzavírání dohod o nástupu do učební poměru v zemědělství v roce 1976

III A

Území, kraj	Počet uzavřených dohod o nástupu do učební poměru v zemědělství celkem k			Z toho na učební obor					
				traktorista-mechanizátor			chovatel hosp. zvířat		
	31. 1.	31. 3.	31. 5.*)	31. 1.	31. 3.	31. 5.*)	31. 1.	31. 3.	31. 5.*)
ČSSR	5337	8941	11 245	1447	2430	2838	501	894	1374
ČSR	4269	6345	7 825	1181	1748	1985	412	694	1068
SSR	1068	2596	3 420	266	682	853	89	200	306
Hl. město Praha	20	46	59	3	11	13	1	8	15
Středočeský	789	994	1 155	149	176	199	66	108	155
Jihočeský	575	714	853	156	187	205	43	56	115
Západočeský	571	781	997	128	164	203	54	67	131
Severočeský	217	423	619	61	148	202	14	46	90
Východočeský	513	853	988	157	250	280	68	139	176
Jihomoravský	986	1580	1 967	328	501	562	39	79	126
Severomoravský	598	954	1 187	199	311	321	127	191	260
Západoslovenský	448	894	1 300	129	261	350	29	53	105
Středoslovenský	330	724	990	86	187	246	41	97	112
Východoslovenský	290	978	1 130	51	234	257	19	50	89

*) konečné výsledky náboru podle stavu k 31. 8. jsou uvedeny v tabulkách na str. IV, V a VI (vždy ve sloupci 2)

KONCENTRACE PŮDNÍHO FONDU JZD A STÁTNÍCH STATKŮ V 5. PĚTILETCE PODLE KRAJŮ

Vývoj počtu JZD v 5. pětiletce

Území, kraj	Počet JZD k 1. 1.*)						Úbytek v 5. 5LP	Index 1976 1971
	1971	1972	1973	1974	1975	1976		
a	1	2	3	4	5	6	7	8
ČSSR	6200	5859	5251	4121	3099	2206	3994	35,6
ČSR	4298	4088	3665	2834	2071	1421	2877	33,1
SSR	1902	1771	1586	1287	1028	785	1117	41,3
Středočeský	625	615	553	394	317	216	409	34,6
Jihočeský	560	523	453	380	325	217	343	38,8
Západočeský	331	328	300	261	166	139	192	42,0
Severočeský	192	183	161	114	104	73	119	38,0
Východočeský	860	818	770	637	490	287	573	33,4
Jihomoravský	1200	1121	989	721	497	359	841	29,9
Severomoravský	530	500	439	327	172	130	400	24,5
Západoslovenský	796	784	691	570	473	333	463	41,8
Středoslovenský	456	367	323	257	233	206	250	45,2
Východoslovenský	650	620	572	460	322	246	404	37,8

*) Slučování JZD a jiné organizační změny se většinou provádějí k 1. 1., proto stav k 1. 1. je jiný než stav k 31. 12. předchozího roku, uváděný např. ve Statistické ročenice

Vývoj počtu státních statků v 5. pětiletce

Území, kraj	Počet státních statků k 1. 1. *)						Úbytek v 5. 5LP	Index 1976 1971
	1971	1972	1973	1974	1975	1976		
a	1	2	3	4	5	6	7	8
ČSSR	331	324	317	309	284	230	101	69,5
ČSR	246	240	237	229	207	159	87	64,6
SSR	85	84	80	80	77	71	14	83,5
Hl. město Praha	1	1	1	1	1	1	0	100,0
Středočeský	43	41	39	38	30	25	18	58,1
Jihočeský	24	24	24	24	22	16	8	66,7
Západočeský	38	38	39	38	37	17	21	44,7
Severočeský	48	47	46	45	42	37	11	77,1
Východočeský	29	27	27	24	24	22	7	75,9
Jihomoravský	27	26	24	23	18	14	13	51,9
Severomoravský	36	36	37	36	33	27	9	75,0
Západoslovenský	32	32	29	29	28	28	4	87,5
Středoslovenský	27	26	25	25	24	23	4	85,2
Východoslovenský	26	26	26	26	25	20	6	76,9

*) K 1. 1. se většinou provádějí organizační změny, proto stav k 1. 1. je někdy jiný než stav k 31. 12. předchozího roku, uváděný např. ve Statistické ročence

Vývoj průměrné výměry společné zemědělské půdy 1 JZD v 5. pětiletce

Území, kraj	Průměrná výměra společné zemědělské půdy 1 JZD k 1. 1. v ha						Přírůstek v 5. 5LP v ha	Index 1976 1971
	1971	1972	1973	1974	1975	1976		
a	1	2	3	4	5	6	7	8
ČSSR	638	675	766	987	1343	1920	1282	300,9
ČSR	580	610	681	885	1232	1824	1244	314,5
SSR	767	825	962	1212	1566	2093	1326	272,9
Středočeský	695	709	787	1104	1384	2074	1379	298,4
Jihočeský	672	720	837	1005	1209	1835	1163	273,1
Západočeský	650	658	725	841	1329	1596	946	245,5
Severočeský	643	674	759	1060	1173	1741	1098	270,8
Východočeský	515	540	571	688	905	1570	1055	304,9
Jihomoravský	527	563	638	881	1301	1822	1295	345,7
Severomoravský	510	540	618	844	1670	2250	1740	441,2
Západoslovenský	824	835	956	1164	1463	2103	1279	255,2
Středoslovenský	798	994	1201	1583	1815	2135	1337	267,5
Východoslovenský	676	711	835	1063	1537	2045	1369	302,5

Vývoj průměrné výměry zemědělské půdy 1 státního statku v 5. pětiletce

Území, kraj	Průměrná výměra zemědělské půdy 1 státního statku v ha k 1. 1.						Přírůstek v 5. 5LP v ha	Index 1976 1971
	1971	1972	1973	1974	1975	1976		
a	1	2	3	4	5	6	7	8
ČSSR	4329	4408	4541	4702	5 057	6 177	1 848	142,7
ČSR	4333	4429	4563	4763	5 214	6 702	2 369	154,7
SSR	4316	4347	4477	4526	4 635	5 001	685	115,9
Hl. město Praha	2733	2938	3214	3176	12 336	12 778	10 045	467,5
Středočeský	4101	4300	4517	4679	5 630	6 341	2 240	154,6
Jihočeský	5103	5090	5089	5108	5 038	7 125	2 022	139,6
Západočeský	4453	4452	4662	4791	4 940	10 489	6 036	235,5
Severočeský	4524	4603	4782	4955	5 306	5 900	1 376	130,4
Východočeský	3960	4197	4227	4928	5 066	5 466	1 506	138,0
Jihomoravský	4093	4249	4642	4831	5 914	7 846	3 753	191,7
Severomoravský	4242	4229	4124	4244	4 656	5 691	1 449	134,2
Západoslovenský	3915	3901	3994	3995	4 117	4 124	209	105,3
Středoslovenský	4258	4511	4692	4869	4 770	5 086	828	119,4
Východoslovenský	4869	4732	4808	4788	5 086	6 131	1 262	125,9

Vývoj podílu JZD a státních statků na celkové výměře zemědělské půdy v 5. pětiletce

Území, kraj	Podíl v %							
	JZD (vč. záhumenků)		státních statků		socialistického sektoru celkem		orné půdy na zemědělské půdě u JZD k 1. 1.	
	na celkové výměře zemědělské půdy k 1. 1.							
	1971	1976	1971	1976	1971	1976	1971	1976
a	1	2	3	4	5	6	7	8
ČSSR	60,3	63,5	20,4	20,5	90,0	94,2	76,5	75,3
ČSR	60,2	61,1	24,1	24,3	94,4	95,9	80,8	81,4
SSR	60,5	67,8	14,0	14,0	82,5	91,1	69,1	65,6
Hl. město Praha	—	—	41,0	71,2	87,4	90,7	—	—
Středočeský	65,1	67,3	25,2	23,2	96,4	97,1	86,8	87,2
Jihočeský	65,3	68,2	20,4	19,1	95,6	97,6	73,7	75,1
Západočeský	42,5	42,9	32,0	33,8	96,6	97,9	74,2	75,4
Severočeský	31,8	32,4	53,4	54,1	95,4	95,7	81,0	80,7
Východočeský	69,4	69,1	16,8	17,7	94,3	95,9	78,8	79,4
Jihomoravský	74,3	74,7	12,0	12,0	93,7	95,6	83,9	84,6
Severomoravský	51,7	53,8	26,8	27,1	89,3	91,9	81,7	81,6
Západoslovenský	72,5	74,4	12,6	11,7	93,8	96,0	86,1	86,6
Středoslovenský	48,6	59,3	14,3	15,0	70,6	83,5	47,6	42,5
Východoslovenský	57,6	67,8	15,4	15,7	80,4	92,7	61,5	56,7

Vývoj podílu JZD a státních statků na celkové výměře orné půdy v 5. pětiletce

XIX

Území, kraj	Podíl v %							
	JZD (včetně záhumenků)		státních statků		socialistického sektoru celkem		orné půdy na zemědělské půdě u státních statků k 1. 1.	
	na celkové výměře orné půdy k 1. 1.							
	1971	1976	1971	1976	1971	1976	1971	1976
a	1	2	3	4	5	6	7	8
ČSSR	64,7	67,0	20,4	20,4	93,2	96,6	70,9	70,2
ČSR	64,4	65,2	23,2	23,3	96,4	97,9	72,1	72,4
SSR	65,3	70,7	14,7	14,2	87,0	93,8	67,5	63,5
Hl. město Praha	—	—	49,2	82,9	97,2	98,4	88,1	93,3
Středočeský	66,8	69,1	26,2	24,1	98,3	99,0	87,6	87,3
Jihočeský	71,5	73,3	16,8	16,0	96,4	98,5	55,9	58,0
Západočeský	46,5	47,0	31,0	31,9	98,0	99,2	65,0	64,0
Severočeský	37,0	37,2	52,7	54,0	98,1	98,4	68,8	69,7
Východočeský	73,4	73,1	16,0	16,8	96,8	98,4	69,9	70,2
Jihomoravský	76,2	76,6	12,1	12,0	95,3	97,1	82,3	82,0
Severomoravský	56,8	58,8	26,9	27,4	92,7	95,2	73,5	74,1
Západoslovenský	73,7	75,5	13,1	11,9	95,5	97,4	86,8	85,4
Středoslovenský	52,2	60,7	15,0	14,8	72,1	83,6	48,1	41,7
Východoslovenský	60,9	69,3	17,3	18,1	83,7	94,9	66,1	63,7

Rozdělení JZD podle výměry zemědělské půdy k 31. 12. 1975*)

Území, kraj	Počet JZD s výměrou zemědělské půdy v ha								celkem
	do 200	201— 500	501— 1000	1001— 1500	1501— 2500	2501— 3500	3501— 4500	nad 4500	
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ČSSR	15	169	665	750	794	231	68	42	2734**)
ČSR	13	128	467	531	534	113	31	6	1823**)
SSR	2	41	198	219	260	118	37	36	911
Středočeský	1	21	59	77	95	22	8	3	286
Jihočeský	—	8	81	93	78	14	6	—	280
Západočeský	—	7	32	42	54	11	—	1	147
Severočeský	7	18	17	28	27	3	1	—	101
Východočeský	2	44	125	116	86	10	2	—	385
Jihomoravský	1	20	126	143	132	29	5	2	458**)
Severomoravský	2	10	27	32	62	24	9	—	166
Západoslovenský	—	29	90	92	99	48	20	18	396
Středoslovenský	—	5	42	48	69	35	12	10	221
Východoslovenský	2	7	66	79	92	35	5	8	294

*) podle zpracování VÚEZVž

**) mimo to 2 JZD bez půdy

Rozdělení státních statků*) podle výměry zemědělské půdy k 31. 12. 1975

Výrobní oblast	Počet státních statků										
	s výměrou zemědělské půdy v ha										celkem
	do 1999	2000— 2499	2500— 2999	3000— 3499	3500— 3999	4000— 4499	4500— 4999	5000— 5499	5500— 5999	6000 a více	
a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ČSSR											
Kukuřičná	1	3	2	2	4	2	3	2	2	7	28
Řepařská	—	1	5	5	4	7	7	4	6	14	53
Bramborářská	2	3	2	2	5	14	10	7	3	22	70
Bramb.-ovesná	—	—	2	2	5	7	7	5	5	12	45
Horská	1	3	2	7	5	9	7	11	7	14	66
Celkem	4	10	13	18	23	39	34	29	23	69	262
ČSR											
Kukuřičná	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Řepařská	—	—	3	5	4	5	6	4	4	13	44
Bramborářská	1	2	2	2	5	10	8	5	3	20	58
Bramb.-ovesná	—	—	1	1	4	7	6	5	3	10	37
Horská	1	1	1	4	4	6	4	8	5	10	44
Celkem	2	3	7	12	17	28	24	22	15	56	186
SSR											
Kukuřičná	1	3	2	2	4	2	3	2	2	4	25
Řepařská	—	1	2	—	—	2	1	—	2	1	9
Bramborářská	1	1	—	—	—	4	2	2	—	2	12
Bramb.-ovesná	—	—	1	1	1	—	1	—	2	2	8
Horská	—	2	1	3	1	3	3	3	2	4	22
Celkem	2	7	6	6	6	11	10	7	8	13	76

*) Pro účely třídění jsou v některých případech v souboru státních statků jednotlivě zpracovány odštěpné podniky, i když jsou sloučeny do 1 národního podniku (např. Státní statky v Bruntále, Oborový podnik Šumava, Cheb, Karlovy Vary)